

SZAKDOLGOZAT

Barber Klára

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak

**Alcsútdoboz és Tabajd természetvédelmi területeinek és
természeti emlékeinek vizsgálata**

Belső konzulens: dr. Boromisza Zsombor
egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet

Készítette: Barber Klára

Budapest

2023

NYILATKOZAT

Barber Klára (hallgató Neptun azonosítója: FHGVTP) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz:

igen nem^{*2}

Kelt: Budapest, 2023. 11. 05.

dr. Boromisza Zsombor
belső konzulens

---

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Barber Klára
A Hallgató Neptun kódja: FHGVTP
A dolgozat címe: Alcsútdoboz és Tabajd természetvédelmi területeinek és természeti emlékeinek vizsgálata
A megjelenés éve: 2023
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Budapest, 2023 év 11 hó 05 nap

Barber Klára
Hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	7
1.1.	Célkitűzés	7
1.2.	Módszertan	8
2.	Felhasznált irodalom, tervelőzmények	9
3.	Vizsgálat.....	11
3.1.	Elhelyezkedés, regionális kapcsolatok.....	11
3.2.	Domborzat, földtan	11
3.3.	Vízrajz	12
3.4.	Éghajlat	13
3.5.	Növényzet, növényföldrajzi viszonyok.....	13
3.6.	Állatvilág.....	13
3.7.	Tájtörténet	14
3.8.	Településtörténet	16
3.9.	Jelenlegi tájhasználat.....	17
4.	Védett természeti területek.....	18
4.1.	Tabajd védett természeti területei	18
4.1.1.	Tabajdi Alsó-Felső-rét Természetvédelmi Terület.....	18
4.1.2.	Tabajdi-Kásafőző Természetvédelmi Terület	31
4.2.	Alcsútdoboz védett természeti területei	37
4.2.1.	Alcsúti Arborétum Természetvédelmi Terület.....	37
4.2.2.	Alcsútdobozói jóléti erdő (Rézhegy) Természetvédelmi Terület.....	37
4.2.3.	Alcsútdobozói Rézhegyi-fenyves Természetvédelmi Terület.....	40
4.2.4.	Alcsútdobozói-égeres Természetvédelmi Terület	41
4.2.5.	Természeti Emlékek	45
5.	Következtetések, javaslatok	47
6.	Összefoglalás	50
	Felhasznált források.....	53

Ábrajegyzék

1. ábra A települések elhelyezkedése.....	11
2. ábra Gyurgyalag (<i>Merops apiaster</i>) telepek a löszfalban.....	14
3. ábra I. Katonai Felmérés (1783).....	14
4. ábra II. Katonai Felmérés (1859).....	15
5. ábra IV. Katonai Felmérés (1941).....	15
6. ábra Topográfiai térkép (1967-68).....	16
7. ábra Alcsútdoboz és Tabajd területhasználatai.....	17
8. ábra A rét jellemző látképe.....	19
9. ábra Hód által kidöntött fa.....	19
10. ábra Dagonyázó hely.....	19
11. ábra A horgásztó látképe.....	20
12. ábra A Váli-víz zónájában elterjedt gyalog akác (<i>Amporpha fruticosa</i>).....	21
13. ábra A Váli-víz parti zónájának jellemző látképe.....	24
14. ábra Sásrét kaszálás utáni időszakban.....	25
15. ábra Fűzes facsoportok (sorsz.: 66, 67).....	27
16. ábra Inváziós fajok alkotta „bozotos”.....	29
17. ábra Jellegtelen gyomos gyepek (sorsz.: 3).....	30
18. ábra Löszdombok a Kásafőzön.....	31
19. ábra Szürkés ördög szem (<i>Scabiosa canescens</i>).....	31
20. ábra Angus marhák legeltetése.....	31
21. ábra Szőszös ökörfarkkóró (<i>Verbascum phlomoides</i>).....	33
22. ábra Cserjésedő löszgyepek.....	34
23. ábra Szántóterület.....	36
24. ábra Óriás tuja (<i>Thuja plicata</i>) az arborétumban.....	37
25. ábra A jóléti erdő látképe.....	37
26. ábra A rét jellemző látképe.....	39
27. ábra Fiatal csertölgy (<i>Quercus cerris</i>).....	39
28. ábra A Rézhegyi-fenyves látképe.....	40
29. ábra Az égeres jellemző arculata.....	41
30. ábra Alacsony vízállás.....	42
31. ábra Égeres újulat.....	42
32. ábra A Csaplári erdő jellemző arculata.....	43
33. ábra Tavaszi hérics (<i>Adonis vernalis</i>).....	43
34. ábra Nagyvad okozta kár.....	44
35. ábra Élveelfogó.....	44
36. ábra Holtfaanyag.....	44
37. ábra Alcsútdobozi platánfásor és vadkörtefa TE.....	45
38. ábra Kiszáradt fiatal egyed.....	46
39. ábra Alcsútdobozi fekete dió fásor TE.....	46
40. ábra Védetségjelző tábla.....	46
41. ábra Pet palack a fa odvában.....	46
42. ábra Alcsútdobozi vadgesztenye fásor TE.....	46
43. ábra Alcsútdobozi-hársfásor TE.....	47
44. ábra Alcsútdobozi platánfa TE.....	47

Diagramjegyzék

1. diagram A Tabajdi Alsó-Felső-rét TT élőhelyeinek területi megoszlása (h).....	22
2. diagram A Tabajdi Alsó-Felső-rét TT élőhelyeinek területi megoszlása (h).....	22
3. diagram A Tabajdi Alsó-Felső-rét TT élőhelyei természetességének területi megoszlása.....	22
4. diagram Tabajdi-Kásafőző élőhelyeinek területi megoszlása (h).....	32
5. diagram Tabajdi-Kásafőző TT élőhelyeinek természetességének területi megoszlása.....	33
6. diagram A.-i jóléti erdő élőhelyei természetességének területi megoszlása.....	38
7. diagram A.-i jóléti erdő élőhelyeinek területi megoszlása (h).....	38
8. diagram A.-i Rézhegyi-fenyves élőhelyeinek területi megoszlása (h).....	40
9. diagram A.-i Rézhegyi-fenyves élőhelyei természetességének területi megoszlása.....	40
10. diagram Természetvédelmi területek természetességének összesítése.....	45

1. Bevezetés

A területet és a természetvédelmi célú témát a személyes kötődésem miatt választottam, amelynek a terület közelsége és a természetvédelmi tevékenységek iránti érdeklődésem volt az alapja.

A dolgozatom felépítésének logikája szerint először bemutatom a települések általános jellemzőit, mint például az elhelyezkedésüket, regionális kapcsolataikat. Ezt követően vizsgálom az általános természeti adottságaikat, tájtörténetüket és tájhasználatukat. Külön fejezetben fejtem ki részletesebben az egyes természetvédelmi területek jellemzőit és ezek természetközelségét. Ezután mutatom be a természeti emlékeket. A vizsgálataim alapján javaslatokat teszek a természetvédelmi területek és természeti emlékek további kezelésére vonatkozóan. Az eredményeimet összegzem, melyben megállapításra kerülnek a két település kiemelt oltalom alatt álló területeinek állapota, illetve ezek megőrzésére, vagy szükséges helyreállításukra tett javaslataim.

Fontosnak tartom a természetvédelmi területek és értékek megőrzésének és fenntartásának a kiemelését, hiszen egy település számára jelentős értékekkel bír. Remélem, hogy ezek bemutatása hatással lehet az önkormányzatok döntéseire az elbírálásra és kezelésre vonatkozóan.

1.1. Célkitűzés

A dolgozatom célja, hogy Alcsútdoboz és Tabajd településeken található kiemelt oltalom alatt álló területek és értékek (helyi jelentőségű természetvédelmi területek és természeti emlékek) természetközelségét felmérjem, konfliktusaikat feltárjam, majd javaslatokat tegyek a védett természeti területek megőrzésére, további kezelésükre és a lehetséges ökoturisztikai fejlesztésekre.

A dolgozatomban a következő kérdésekre keresem a választ: az egyes településeken mennyire természetközeli a természetvédelmi területek és miért; mi volt a védetté nyilvánítás indoka az egyes területeken, illetve napjainkban is indokoltak-e ezek; milyen jellegű konfliktusoknak vannak kitéve a területek; rendelkeznek-e ökoturisztikai potenciállal; milyen fejlesztési vagy fenntartási feladatokkal járhat a területek megőrzése, védelme; milyen állapotban vannak az alcsútdobozai természeti emlékek; van-e lehetőség ökoturisztikai fejlesztésükre.

1.2. Módszertan

A vizsgált területeim Tabajdon a helyi jelentőségű Tabajdi-Kásafőző TT és a Tabajdi Alsó-Felső-rét TT, Alcsútdobozon a helyi jelentőségű Alcsútdobozi-égeres TT, az Alcsútdobozi Csaplári erdő TT, az Alcsútdobozi jóléti erdő (Rézhegy) TT és az Alcsútdobozi Rézhegyi-fenyves, valamint az országos jelentőségű Alcsúti arborétum TT. Az Alcsúti Arborétum TT esetében nem végeztem részletes vizsgálatot, mivel számos szakirodalom részletesen feldolgozta már a területet. Alcsútdobozon további öt természeti emlék is található: az Alcsútdobozi platán fasor és vadkörtefa, az Alcsútdobozi fekete dió fasor, az Alcsútdobozi vadgesztenye fasor, az Alcsútdobozi-hársfasor és az Alcsútdobozi-platánfa. A területeket helyrajzi számok felhasználásával határoltam le.

A vizsgálataimat szakirodalmak, terület- és településrendezési tervek, kezelési tervek, térképek felhasználásával végeztem.

A dolgozatomban először egy általános **tájvizsgálatot** végzek el a településekre vonatkozóan, majd a későbbi fejezetekben ezekre alapozva fejtem ki az egyes védett természeti területek jellemzőit.

A természetvédelmi területeket kétféle vizsgálati módszerrel közelítettem meg. Először felkutattam a területek jellegzetességeit, táji-természeti adottságait, természetvédelmi kezelés és ökoturisztikai hasznosítás szempontjából releváns adottságait, majd másodsor élőhelytérképezést végeztem. Az élőhelyeket térképesen ábrázoltam a területek nagysága alapján **1:1000 – 1:11000** közötti méretarányban. A területek jellegzetességeit térképen piktogramok segítségével ábrázoltam.

Azt vizsgáltam, hogy milyen hatások befolyásolják az élőhelyet, találunk-e ott mikroélőhelyeket, van-e és mekkora az emberi beavatkozás mértéke, milyen veszélyeztető tényezők vannak jelen, milyen az összekapcsoltsága a környező élőhelyekkel.

Megfigyeltem a zaj-és porszennyezés lehetséges irányát, vadkár okozta konfliktus megjelenését, az inváziós fajok jelenlétét, a terület sajátosságait, a szemetelés jelenlétét, működik-e valamilyen gazdálkodás vagy kezelés a területen, van-e műtárgy elhelyezve, érintkezik-e a terület más természetes élőhelyekkel vagy más természetvédelmi oltalmat élvező területtel, valamint, hogy rendelkezik-e ökoturisztikai potenciállal.

A területek belsejében **hangfelvételt** készítettem a természetes hangokról és a beszűrődő zajokról, hogy megfigyeljem a zajszennyezés mértékét. A madárhangok gyűjteménye további ornitológiai kutatások alapjául is szolgálhat.

Az élőhelyterképezés során meghatároztam az élőhelytípusokat, ezek természetközelségét, az élőhelyfoltokat térképen ábrázoltam, majd táblázatba foglaltam a gyűjtött információkat.

A természetvédelmi területek élőhelyeit és ezek természetességi vizsgálatát az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (továbbiakban **Á-NÉR**) szempontjai alapján készítettem, az élőhelyek kódjelét a **2011-es besorolás** szerint adtam meg. Az élőhelyeket vertikális növényzeti szintek, illetve a természetközelség szerint állítottam sorrendbe (először a lombkoronát nem alkotó, illetve természetesebb élőhelyek). Az élőhelyek meghatározásához figyelembe vettem a jellemző **termőhelyet**, az **állományképet** és a **jellemző fajokat**. Az élőhelyfoltok pontos lehatárolása és meghatározása érdekében 2022. novemberétől 2023. szeptemberéig két-három hetente terepi bejárásokat végeztem. A természetesség meghatározásánál **élőhelyspecifikusan** vettem figyelembe a következőket: fajgazdagság; állományalkotó fajok; kísérő fajok; gyom- és inváziós fajok mértéke; termőhelyjelző, termőhelyigényes fajok jelenléte, tömegessége; specialista fajok jelenléte; idős fa, holtfa és újulat jelenléte; aljnövényzet; vadkár jelenléte, vízszintingadozás; táji és vegetációs környezet; vertikális tagoltság; színteztettség; lombkoronaszint szerkezete.

A természeti emlékek – fasorok - látogatása során megfigyeltem az egyedek állapotát, számát, és meghatároztam ökoturisztikai potenciáljukat.

2. Felhasznált irodalom, tervelőzmények

A dolgozatom jelentős részét képezi a forráskutatás, hiszen ez alapozza meg a kutatásomat. A felhasznált forrásaim jellemzően szakmai közlemények, térképek, egyetemi kiadványok, szakkönyvek, folyóiratok, fejlesztési- és rendezési tervek voltak.

A települések lehatárolását jelenkori térképek segítségével végeztem el. A természeti adottságok feltáráshoz elsődlegesen Dövényi Zoltán *Magyarország kistájainak katasztere* című könyvének 2010-es kiadását vettem alapul, amely Magyarország kistájainak a domborzatát, földtanát, talajtanát, éghajlatát, vízrajzát és növényzeti viszonyait mutatja be. Mivel térségi nagyságokat ölel fel, ezért konkrét következtetéseket települési szinten nem lehet levonni. A tájnak a változásait katonai és topográfiai térképek

segítségével határoztam meg. A települések történetét Erdős Ferenc és Kelemen Krisztián *Alcsútdoboz* c. kötetét vettem alapul - mely Alcsútdoboz történetét taglalja az őskortól egészen napjainkig - valamint Tabajd község honlapját, amely Magyarország megyei kézikönyvei 6.; *Fejér-megye művészeti emlékei* című kiadvány segítségével írja le a település történetét. A jelenlegi tájhasználatot a **Google Earth 2023**-as térképe alapján vizsgáltam meg.

Sikabonyi Miklós tájépítész a saját vizsgálataim előtt végigkísért a nagyobb természetvédelmi területeken és egy általános képet mutatott be az élőhelyek jelenlegi állapotára, kezeléseikre vonatkozóan.

A természetvédelmi területek alap információit a **termeszetvedelem.hu** weboldalon értem el, valamint Fiala Zsuzsanna *Fejér megye természetvédelmi területeinek ökológiai felmérő lapja* az egyes területek kezelése, területhasználatai és védett értékeivel kapcsolatban nyújtott segítséget. Tabajd község **kezelési terveit**, illetve Gergely Attila **kezelési tervek felülvizsgálatáról** szóló dokumentációját vettem alapul az Alsó-Felső-rét és a Kásafőző jelenlegi szabályozásainak, kezeléseinek meghatározásához.

Az Alsó-Felső-rétet érintő Váli-víz természetességének, eddigi kezeléseinek és beépítettségének meghatározásához segítségemre volt dr. Boromisza Zsombor és Mészáros Szilvia *Tájvédelem, épített környezet* c. tervelőzménye, amely egy átfogó hatásvizsgálat a Váli-vízzel és szűkebb környezetéről.

Az egyes területek élőhelyeit és ezek természetességét az **Á-NÉR** 2011-es kiadása alapján határoztam meg.

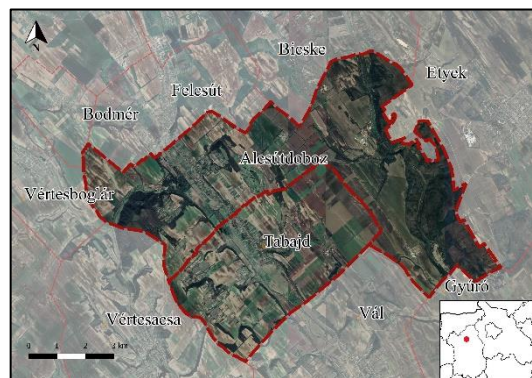
Az erdős területekre tett javaslataimat a **Pro Silva alapelvek**, valamint Bartha Dénes *A természetszerű erdők kezelésének* 2001-es kiadása adta az alapját.

3. Vizsgálat

Az alábbi fejezetben Tabajd és Alcsútdoboz általános tájvizsgálatát végeztem el. Először a terület elhelyezkedését, lehatárolását és regionális kapcsolatait mutatom be. Ezt követően Alcsútdoboz és Tabajd táj- és településtörténetét kutatom, ahol a legfontosabb tájformáló tényezőket tárom fel az I. Katonai Felméréstől (1783) napjainkig. A két település történetét egy fejezetben fejtem ki. Az alábbi fejezet szolgál alapjául a kiemelt oltalom alatt álló értékek vizsgálatához, állapotfelméréséhez, és azok megőrzésére vagy esetleges helyreállítására tett javaslataimhoz.

3.1. Elhelyezkedés, regionális kapcsolatok

Alcsútdoboz és Tabajd a Közép-Dunántúli régióban, Fejér vármegyében helyezkedik el, a Bicskei járáson belül. [\(URL1\)](#) Alcsútdoboztól Tabajd, Vértesacsá és Vál délre, Felcsút és Bicske északra, Vértesboglár nyugatra, Gyúró és Etyek pedig keletre fekszik. Tabajddal Vértesacsá, Vál és Alcsútdoboz határos. (1.ábra) Tabajd 26,57 km², Alcsútdoboz 50,71 km² területű község. [\(URL1\)](#)

1. ábra A települések elhelyezkedése
Alapadat forrása: Google Earth 2023
Készítette: Barber Klára (2023)

Budapesttől kb. 50 km-re találhatóak. Tömegközlekedéssel Budapesttől kb. egy órára van a két település, ahova a székesfehérvári vonattal Baracskáig, majd Baracskától a bicskei busszal lehet eljutni. Alcsútdoboz és Tabajd között a váli és baracscai busszal lehet közlekedni. A legközelebbi autópályák az M1-es és M7-es autópályák, melyeket Bicskén és Kajászón keresztül lehet elérni. [\(URL2\)](#)

3.2. Domborzat, földtan

A két község területét az Lovasberényi-hát és az Etyeki dombság kistájak érintik. (DÖVÉNYI, 2010, 613-632.old.) A Lovasberényi-hát a Dunántúli-középhegységen belül a Vértes-Velencei-hegyvidék részét alkotja, míg az Etyeki-dombság már a Dunazug-hegyvidék része. [\(URL3\)](#)

A Lovasberényi-hát kistájon jellemzően a völgyek felszíne lapos hátakra, keskeny vízválasztó tetőkre és eróziós-deráziós tanúhegyekre tagolt. (DÖVÉNYI, 2010, 613. old.) ÉK-DNY-i irányban elhúzódó, fiatal peremsüllyedékekkel tagolt, pannóniai alapzatú

lössös hát jellemző. Kialakulásakor a pliocén végén és a pleisztocén első felében még összefüggő területet alkotott a Vértes melletti területekkel. Átlagos tengerszint feletti magassága 170 m. Tabajd legmagasabban (230,1 m, Öreg-hegy) és legmélyebben fekvő pontja (117,2 m, Váli-völgy) is itt fekszik. (HORVÁTH, 2013, 55.old.)

Az Etyeki-dombság a mérsékelt tagolt dombságok típusához tartozik. Jellemzően enyhén hullámos, hosszanti széles háta, lapos, széles, tál alakú völgyek alkotják az eróziós-deráziós dombságot. Kb. 200-250 m a tszf-i magassága. (DÖVÉNYI, 2010, 631. old.)

Alcsútdoboz és Tabajd talaját a szürke, molluszkás, agyagmárgás aleurit és agyagos talaj, lignit és dolomit rétegek, finomhomokos talaj, víz melletti területeken pedig folyóvízi üledék alkotja. ([URL4](#))

3.3. Vízrajz

Tabajdot és Alcsútdobozt északnyugat-délkeleti irányban a Váli-víz szeli ketté, melynek kb. 8,3 km-es szakasza érinti a két települést. ([URL2](#)) A vízfolyás vízgyűjtőterülete 657 km², melynek része a Szent László-patak vízgyűjtője is ([URL5](#)). A patak Alcsútdoboz keleti oldalán folyik. (1.tervlap) A Váli-víz mellékvize az Acsai-víz. Alcsútdobozon több mesterséges tó is található, keleten a Diana és Zoltán horgásztó, illetve az Alcsúti Arborétum TT területén a Flotilla öböl, mindkettő az Országos Ökológiai Hálózat magterületén belül fekszik. (1.tervlap) Tabajdon több mesterséges tó is található: a János horgásztó délkeleti irányban Vál és Tabajd határa közelében, a Bélápa-tó Bélápusztán, bányató Tabajd északi határánál, valamint egy állóvíz a Tabajdi-Kásafőző TT területén ([URL2](#)).

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 110. § (8) bekezdés *m*) pontjában kapott felhatalmazás alapján – a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 7. §-ának 2. számú melléklete kimondja, hogy Tabajd érzékeny területnek számít, míg Alcsútdoboz már a fokozottan érzékeny területhez tartozik. A Fejér megyei területrendezési terv (2009, 29.-33.old.) alapján mindkét települést érinti kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület. övezete. Alcsútdobozon a talajvíz a völgyeken 2-4 m, míg a lejtőkön 4-6 m mélységben található. (Alcsútdoboz településrendezési terve és helyi építési szabályzata, 2002, 16.old.)

3.4. Éghajlat

A kistájak a mérsékelt hűvös - mérsékelt száraz és száraz éghajlati típusba sorolhatók. Évente kb. 1940-1950 napsütéses óra várható. A hőmérséklet évi átlaga 9,5 és 10,0 °C közé tehető. Az évi csapadékmennyiség 540 mm-570 mm közötti. Az uralkodó széliránya É-i, ÉNy-i. Az éghajlat leginkább a kisebb szárazföldi kultúráknak kedvez. (DÖVÉNYI, 2010, 613-632.old.)

3.5. Növényzet, növényföldrajzi viszonyok

A Lovasberényi-hátra régebben a nyílt és zárt lösztölgyesek, száraz gyepek és ártéri erdők lehettek jellemzőek, napjainkra ezekből csak kevés maradt meg. A természetszerűbb erdők leginkább a löszön kialakuló elegyes tölgyesekre hasonlító fajokból állnak, például tölgyfajok (*Quercus spp.*), mezei juhar (*Acer campestre*), virágos kőris (*Fraxinus ornus*), magas kőris (*Fraxinus excelsior*), mezei szil (*Ulmus minor*), húsos som (*Cornus mas*), kányabangita (*Viburnum opulus*), gyepszintjükben leginkább üdetalajt kedvelő, kora tavaszi növények találhatóak, például keltikefajok (*Corydalis spp.*), kisvirágú hunyor (*Helleborus dumetorum*), salátaboglárka (*Ranunculus ficaria*) és száraz erdei fajok, például bajuszoskásafű (*Piptatherum virescens*), baracklevelű harangvirág (*Campanula persicifolia*). A legfajgazdagabb erdő a mintaterületen Alcsútdobozon a Csaplári-erdő. Az erdők legnagyobb része azonban inváziós fajok uralta társulásokból áll. A gyepek vegetációk jellemzően a löszbe vágódott völgyeken maradtak fenn. (URL3)

Az Etyeki-dombság növényzete a Mezőföldéhez hasonló, egykor zárt és nyílt tölgyesek boríthatták, de napjainkban a szántóföldek vették át a helyüket. A fennmaradt természetközeli erdők állománya a lösztölgyesekre és a mészkedvelő tölgyesekre emlékeztet. A löszvölgyek jellemző növényei: kései pitypang (*Taraxanum serotinum*), hengeres peremizs (*Inula germanica*), pusztai meténg (*Vinca herbacea*), csuklyás ibolya (*Viola ambigua*), csillag őszirózsa (*Aster ammelus*). A vizeket jellemzően nádasok övezik. Alcsútdobozon ritka égeres ártéri erdővel is találkozhatunk. (URL3)

3.6. Állatvilág

Alcsútdoboz flórája és faunája nagyon hasonló a Vérteséhez. Állatvilágából kiemelkedő a denevérfauna és az avifauna gazdagsága. Fokozottan védett denevérfajok közül megtalálható a területen pl. a kereknyergű patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*) és a csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), illetve előfordulnak más emlősök is, például a nagy pele (*Glis glis*), a vidra (*Lutra lutra*), a vadmacska (*Felis silvestris*) és a borz (*Meles*

meles). A fokozottan védett madárfajok közül pl. a barna kánya (*Milvus migrans*), a hamvas rétihéja (*Circus pygargus*), a fekete gólya (*Ciconia nigra*), a gyöngybagoly (*Tyto alba*), a kerecsensólyom (*Falco cherrug*) is fészkel a községben. Zöld küllőt (*Picus viridis*) és örvös légykapót (*Ficedula albicollis*) is észleltek a térségben, melyek a Natura 2000 területeken előforduló jelölőfajok. A kétéltűek és hüllők közül a zöld levelibéka (*Hyla arborea*), a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), az erdei sikló (*Zamenis longissimus*) és a zöld gyík (*Lacerta viridis*) is előfordul a területen. (HORVÁTH, 2013, 14. old.)

Tabajd egyik villanyoszlopán egy fehér gólya (*Ciconia ciconia*) pár minden évben költ. A Kásafőző közelében található löszfalakban gyurgyalagok (*Merops apiaster*) telepei láthatók. (2.ábra) (3/a tervlap) Ősszel, vonulási időszakban vetési lúd (*Anser fabalis*) csapatok pihennek meg a település szántóterületein. Gyakran láthatók kiskócsagok (*Egretta garzetta*) is, amelyek a tavaknál szoktak pihenni. A bozótos területeken rendszeresen fészkel a hantmadár (*Oenanthe oenanthe*), a vörösbegy (*Erithacus rubecula*), valamint a fülemüle (*Luscinia megarhynchos*), míg a szántókon, nyílt gyepeken a búbos pacsirta (*Galerida cristata*) és a mezei pacsirta (*Alauda arvensis*) gyakori. Nyílt mezőgazdasági területeken találkozhatunk a jellegzetes hangú búbos bankákkal (*Upupa epops*) és a barázdabillegetőkkal (*Motacilla alba*), sárga billegetőkkal (*Motacilla flava*) is. (HORVÁTH, 2013, 57-58.old.)

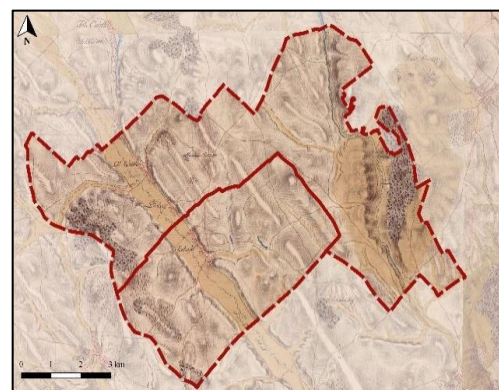

2. ábra Gyurgyalag (*Merops apiaster*) telepek a löszfalban

Készítette: Barber Klára (2022)

3.7. Tájéörténet

Az I. Katonai Felmérés az 1783-as évi állapotot mutatja be. (3.ábra) A terület nagy részét szántók borították ekkoriban. A délnyugati, az északi, valamint a keleti oldalán erdők voltak találhatóak. A két települést (Alcsút és Doboz) együtcsás kialakítás jellemezte, a mai Alcsútdoboz nyugati részén helyezkedtek el a Váli-víz mellett. A Váli-vízbe nyugatról torkollik az Acsai-víz és a határ közelében a

3. ábra I. Katonai Felmérés (1783)

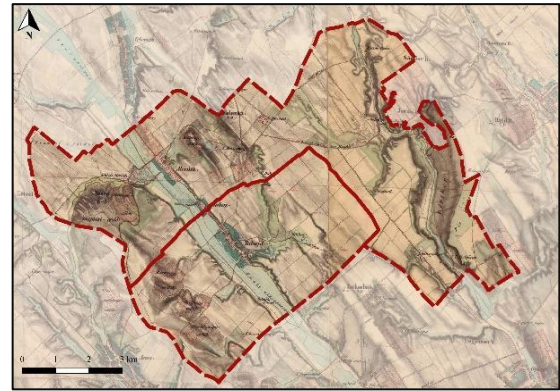
Alapadat forrása: Google Earth 2023

Készítette: Barber Klára (2023)

Boglári-vízfolyás. A község nyugati oldalán a Szent László-patak alakította területeket fedezhetünk fel. Mindegyik pataknak a természetes medrét vizenyős területek szegélyezték.

A II. Katonai Felmérés már az 1859-es állapotot mutatja be. (4.ábra) A mezőgazdasági területek aránya hasonló maradt az I. Katonai Felméréshez képest, továbbra is ezek a területek voltak a legjellemzőbbek. Az erdőterületek aránya növekedett, a nyugati oldalon kirajzolódott a ma Csaplári erdőként ismert terület, valamint az északi oldalon a Rézhegy mai formája. Az erdőterületek mellett szőlőterületek jelentek meg. Gyepterületek a település keleti részén kezdtek el dominánsan megjelenni. A beépített területek aránya kis mértékben növekedett, valamint megjelentek tanyák is, a község északi, illetve nyugati oldalán. A folyók medre már szabályosabb képet mutat a térképen. A szántóknak már ekkor kezdett kialakulni a mai formája, fasorokat telepítettek sok út mellé.

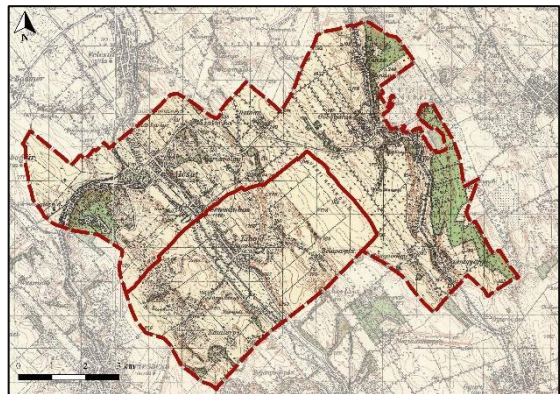

4. ábra II. Katonai Felmérés (1859)

Alapadat forrása: Google Earth 2023

Készítette: Barber Klára (2023)

A IV. Katonai Felmérés az 1941-es állapotot mutatja be. (5.ábra) A szántóterületek nagyobb mértékű feldarabolódása figyelhető meg, egyre több helyen jelentek meg új utak, amik mellé fasorokat telepítettek. A beépített területek aránya tovább növekedett. Temetőket, postát és templomokat létesítettek már mindkét faluban. Az erdőterületek aránya nem változott számottevően az 1859-es állapothoz képest. A gyep- és szőlőterületek aránya csökkent. Egyre több tanyaszerű beépítés figyelhető meg. A térképen már megjelenik az ex lege védett földvár, a Pogányvár, Göböljárás-pusztá területén.

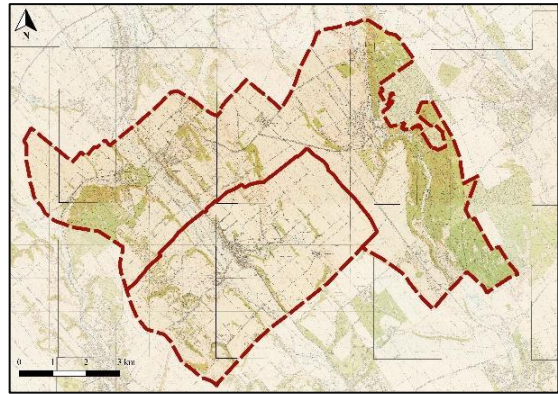

5. ábra IV. Katonai Felmérés (1941)

Alapadat forrása: Google Earth 2023

Készítette: Barber Klára (2023)

Az 1967-68-as topográfiai térképen (6.ábra) egyre több erdőterület figyelhető meg Alcsútdoboz település keleti hosszában. A Váli-víz hosszában megmaradtak a rétek, mocsaras területek, ezeket nem szántották be. Tabajd nyugati oldalán prэшázak és szőlőterületek találhatóak kisebb erdőterületekkel elegyedve. A földterületek hasznosítása nem változott, továbbra is a mezőgazdasági művelés, a nagytáblás szántók dominálnak a területen. (POMSÁR, 2017, 8.old.)

6. ábra Topográfiai térkép (1967-68)

Alapadat forrása: Google Earth 2023

Készítette: Barber Klára (2023)

3.8. Településtörténet

A vidéket benépesítők már az őskorban megjelentek a vizekben, legelőekben, erdőkben gazdag tájon. Alcsút (Olchut) első okleveles említése, amely a Felcsúttól történő megkülönböztetés kezdetét jelentette, 1365-ből való. ([URL6](#))

A török megszállás alatti időkből nem maradt fenn adóösszeírás, mert kuriális nemesek és azok adófizetésre nem kötelezhető jobbágyai lakták. A települést a budai vilajet budai szandzsákjába, azon belül is a budai nahijébe sorolták. ([URL6](#))

A török uralmának enyhülési időszakában, 1638-ban gróf Csáky László Pápan a pálos rendieknek kolostort és gimnáziumot létesített. 1663-ban Alcsút nemesi lakóitól a pálosok IV. Béla és Hunyadi Mátyás birtokadományaira hivatkozva földesúri szolgáltatásokat követeltek. A rend 1753 tavaszán, nem uralkodói adománnyal lett Alcsút birtokosa. 1786-ban II.József feloszlatta a rendet, birtokait lefoglalta. Az alcsúti lakosok az egyházi birtokos jobbágyaiból az állam jobbágyaivá váltak. 1779-től új úrbéri szerződés alapján szolgáltak a lakosok. ([URL6](#))

1819-ben a vallásalap József nádor kezébe került. ([URL6](#)) A megye őskori várkutatásait ő kezdeményezte. Kastélya közelében található Göböljárás-puszta melletti Pogányvár őskori földvárában végzett az 1840-es években ásatást, valamint a várat is felmérte. (TEREI, 2011, 7.old.)

A kiegyezést (1867) követően Alcsút nagyközség státuszt kapott. az 1920-as évek második felében áramszolgáltatást és távbeszélő-hálózatot vezettek be. ([URL6](#)) A lakossága a 18. századtól legfőképpen magyar és református vallású volt. (MAROSI,

1998, 29.old.) Alcsútdoboz mai formája 1950-ben jött létre Alcsút és Doboz egyesítésével. (Alcsútdoboz településképi arculati kézikönyve, 2017, 6.old.)

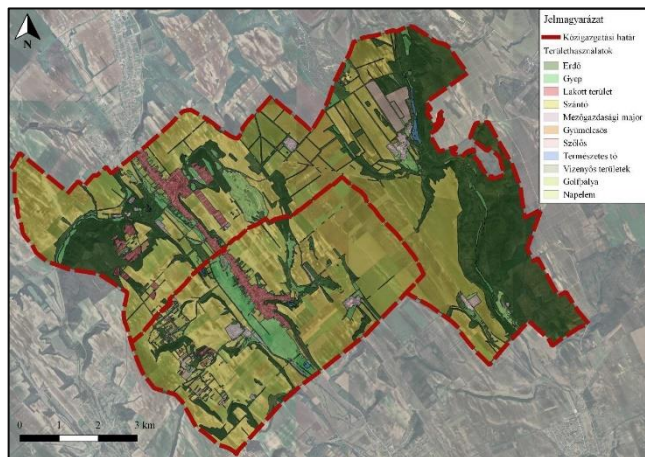
Tabajd Kr. u. II-III. században az aquincumi város igazgatása alá tartozott. Középkori település nyomait a Hosszúdülőben fedezték fel. Tabajd jelentős falunak számított a középkorban. 1228-ban Toboydként, 1231-ben Thuboydként, valamint 1326-ban Tobaydként ismert a falu neve. Ekkoriban Csák birtok volt, majd 1326-tól királyi tulajdonba került. (URL7)

1422-ben Egyházás-Tabajd volt a neve. A 16. század elején több nemesi birtokrész is volt a faluban. 1541-ben Székesfehérvár alá tartozott, de a várost két év múlva a török elfoglalta. 1559-ben a törökök Alsó- és Felsőtabajd faluként írta össze. Alsótabajd szultáni házbirtok, lakói magyarok voltak. Felsőtabajd tímárbirtok volt, amelynek lakosai szintén magyarok voltak. Később Felsőtabajd is szultáni házbirtok lett. (URL7)

1694-ben épült meg a református templom. Az 1700-as esztendő elején, a Rákóczi-szabadságharc idején megyegyűlést is rendeztek itt. 1835-ben építették a Szent Kereszt templomot. 1930-ban 1365 fő lakott 370 házban. (URL7)

3.9. Jelenlegi tájhasználat

Alcsútdoboz és Tabajd területén a mezőgazdasági tájak dominálnak. A települések környékén legnagyobb részt szántóföldek és erdőterületek helyezkednek el. (7.ábra) Ez utóbbiak nagy része természetvédelmi oltalom alatt áll, vagy Natura 2000 besorolás alá került. Jelentős részüket

7. ábra Alcsútdoboz és Tabajd területhasználatai

Alapadat forrása: Google Earth 2023

Készítette: Barber Klára (2023)

területének nyugati oldalán fekvő Csaplári erdő, valamint a keleti szélén végighúzódó erdőterület (északkeleten a Ginza vadaskert) adja. A gyepterületek jelentős része a Tabajdi Alsó-Felső-rét Természetvédelmi Területen, a Tabajdi-Kásáfőző Természetvédelmi Területen és az alcsúti golfpálya területén található. Ezekon kívül csak kisebb gyepfelületek fedezhetőek fel. A lakott területek a két település határán összeérnek. Mindkét községet az egyutcás kialakítás jellemzi. Elhelyezkedésük ÉNy-DK

hosszanti irányú. A szőlőterületek nagyobb része Alcsútdoboz északkeleti felén, kisebb része Tabajdon, a Kásafőző területén található. (7.ábra) Alcsútdobozon három kisebb, egymástól független gyümölcsös fedezhető fel. A vizsgált területen sok kisebb állóvíz található, ezek között természetes tavak, mesterséges tavak (például Diana és Zoltán horgásztó). A vizenyős területek nagy részét a Váli-víz mentén elhelyezkedő nádasok adják. Alcsútdoboz keleti határában egy golfpályát, északi határában pedig egy naplemez parkot alakítottak ki. (1.tervlap)

4. Védett természeti területek

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény Tvt. 4. § g) pontja szerint a Tvt. által védetté nyilvánított földterület a védett természeti terület. Négy kategóriába sorolhatók be: Nemzeti Park, Tájvédelmi Körzet, Természetvédelmi Terület, Természeti Emlék, amelyből a két települést a Természetvédelmi területek, valamint Alcsútdobozt Természeti emlékek is érintik.

Az alábbi fejezetben Alcsútdoboz és Tabajd természetvédelmi területeinek és természeti emlékeinek általános bemutatása és vizsgálata után meghatároztam az egyes élőhelyfoltokat, majd ezek természetességét értékeltem.

4.1. Tabajd védett természeti területei

Tabajd Helyi Építési Szabályzatának 3. számú függeléke (2015, 20.old.) tartalmazza a „Helyi védelem alatt álló természeti értékek” -et. Ez alapján a községben két természetvédelmi terület található. Nagyobb részüket **mocsárrétek, löszpusztagyep**ek és erdőfoltok alkotják, de találkozhatunk **kisvízfolyásokkal**, tavakkal, cserjés állományokkal is. (1.tervlap) A védett területeket nem élőhelyfelmérés alapján, hanem az Országos Területrendezési tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény 12. § (1) bekezdésében meghatározott ökológiai hálózat elemei (magterület, ökológiai folyosó, pufferzóna) alapján vonták védettség alá. (GERGELY, 2018) Mindkét területre készült kezelési terv a „természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet” alapján.

4.1.1. Tabajdi Alsó-Felső-rét Természetvédelmi Terület

A Tabajdi Alsó-Felső-rét helyi jelentőségű Természetvédelmi Terület a községet északnyugati irányból délkelet felé szeli ketté, (1.tervlap) mintegy 170,86 hektáros területet ölel fel. 133 helyrajzi számra van bejegyezve. 2002-ben nyilvánították védetté

(URL8) az ökológiai szerepe miatt, hiszen a Váli-vízet és a partján található higromezofil **friss vízellátású**, üde talajú, **nyáron kiszáradó** mocsárréteket foglalja magába, amit Tabajd Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 14/2002. (VII.5.) önkormányzati rendelete a „A természeti területek helyi védettség alá helyezéséről” szóló rendelete ír le. Ökológiai folyosóként funkcionál. (FIALA, 2013a)

Területének nagy részét mocsárréti gyepterületek alkotják. (8.ábra) A települést teljes hosszában szeli ketté a **Váli-víz**, amelynek nagy részét teljesen benőtte a növényzet (13.ábra) majdhogynem csak az elvezető csatornáknál fedezhető fel a kaszálás.

8. ábra A rét jellemző látképe
Készítette: Barber Klára (2023)

Északnyugati sarkában egy horgásztó található, amelynek partját füzes-nyáras erdőfoltok alkotják. Ettől keletre egy kb. 30 m² kiterjedésű kukoricás található. Északkeleti sarkában egy kb. 60 m² nagyságú nádas és sásas terület. Az északi földúttól északra egy kisebb kukoricás található. Kisebb fasorok-facsoportok találhatóak a nádastól délre, a mesterséges tóhoz kapcsolódva, valamint a terület nyugati oldalán végig húzódva, amelyek búvóhelyként, folyosóként funkcionálnak az állatok számára. Délnyugati sarkában egy mezőgazdasági major működik, ettől északkeletre egy nyárfasor és egy nádas terület. (2/a,b.tervlap)

A mesterséges tó egy öbölhöz kapcsolódik, amelyben alacsony a vízállás, **dagonyázó hely** (10.ábra) alakult ki. A tervlapon (2/a) feltüntetett helyen **hód rágta fát** (9.ábra) figyeltem meg.

9. ábra Hód által kidöntött fa
Készítette: Barber Klára (2023)

10. ábra Dagonyázó hely
Készítette: Barber Klára (2023)

A tó (11.ábra) körül kb. 30 db **pad** szolgál a horgászok számára. A terület bejáratánál egy magánterületre figyelmeztető táblát, valamint beljebb egy parkoló táblát helyeztek el. Az északi földúttól délre **tábla és sorompó** is jelzi, hogy nem szabad a területre autóval behajtani. Az autótút mellett teljesen be lett betonozva a meder, egy átkelő híd is ki lett alakítva. Az autótúttól délnyugati

11. ábra A horgásztó látképe
Készítette: Barber Klára (2023)

irányban majdnem egészen a mezőgazdasági majorig kerítés húzódik, mivel egy Lovas Polo pálya is működik a közelben. Kerítés található a mezőgazdasági major előtt is, de kapu, vagy egyéb elzáró elemet nem telepítettek az út folytatásában, így megközelíthető gyalogosan és autóval is. A nagyfeszültségű (Tabajd településszerkezeti terve, 2015, 7.o.) **légvezetékek** nyomvonalát a tervlapon (2/a) lila színnel jelöltem. A zaj-és porszennyezés forrását piros szín jelöli, amelyet a területet érintő utak nyomvonalán határoztam meg. Bár csak a vízművek és a célforgalom használhatja az útvonalat, de a sorompó nincsen lezárva, valamint nem mindkettő oldalról van figyelmeztető tábla, így akár meg is tudják közelíteni autóval is a területet. (2/a tervlap) Egy db védettséget jelző tábla van elhelyezve. (FIALA, 2013a)

A kezelési módokról a Tabajd Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 14/2002. (VII.5.) önkormányzati rendelete a „A természeti területek helyi védettség alá helyezéséről” rendelkezik.

Elsősorban kaszálóként, másodlagosan legelőként használt friss vízellátású, üde talajú, nyáron kiszáradó mocsárrétek alkotják a terület legnagyobb részét. Az északi földúttól délre a gyepterületeken bárányokat szoktak legeltetni. Az Alsó-Felső-rét kezelési tervében területspecifikusan szerepelnek a természetvédelmi kezelési módok és tilalmak, melyekre kiterjed az extenzív legeltetés, a fák és cserjék pótlásának, a gyomnövények kezelésének és irtásának módjára, a gyomirtó vagy más növényvédő szer használatára, az állandó műtárgy vagy építmény létesítésére, a gépjárművel vagy munkagéppel való behajtásra illetve tartózkodásra, a kaszálás idejére, illetve egyéb különleges kezelési módokra, előírásokra, felmentésekre és tilalmakra, amelyek a rendezvénytartást, a magterületet, illetve a másodlagos művelésű területeket érintik. (Tabajd Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 14/2002. (VII.5.) önkormányzati rendelete a „A természeti területek helyi védettség alá helyezéséről”)

Védett növényfajok közül a kishéves aszat (*Cirsium brachycephalum*) és a keskenylevelű gyapjúsás (*Eriophorum angustifolium*) fedezhetőek fel. (FIALA, 2013a)

Sokféle veszélyeztető tényező van jelen a területen, amelyek leginkább az emberi hatásokból adódnak.

A mocsárrétek leromlását előidézhetheti a kiszáradás, a kaszálás elmaradása és a túllegeltetés. (BÖLÖNI et al., 2011, 89.old.) A Váli-víz mellett **hiányos a kaszálás**, ebből adódóan az inváziós fajok teret nyertek a part zónában. (12.ábra) A gyepek egy része elfüvesedett, ennek egyik oka lehet a terület délnyugati részén tartott lovak tartása, (2/a tervlap) hiszen ezek folyamatos zavarásnak, taposásnak teszik ki a gyepet, illetve a rendezvények

12. ábra A Váli-víz zónájában elterjedt gyalog akác (*Amporpha fruticosa*)
Készítette: Barber Klára (2023)

szervezése, amelyek után egy év a rét tájképi egységének és 5 év is lehet a teljes biodiverzitás helyreállása a Tabajdi Alsó-Felső-rét természetvédelmi kezelési tervében foglaltak szerint.

A **kisvízfolyás erősen átalakított és szabályozott**, ami ökológiai, tájhasználati és tájlesztéskai szempontból is problémát jelent. A kiépített, erősen szabályozott mederszakaszok a vízfolyás természetességét, öntisztulóképességét és vonzerejét csökkentik. (BOROMISZA – MÉSZÁROS, 2016, 8.old.)

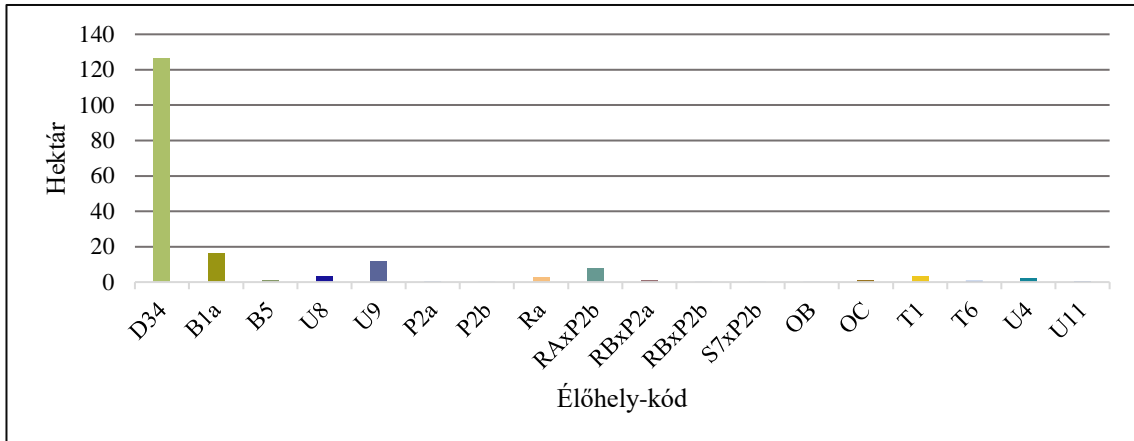
Nagyvad kárt csak a horgásztó (11. ábra) melletti öbölben fedeztem fel, ahol dagonyázó hely alakult ki vaddisznók miatt. (10. ábra)

Az élőhelytérképezés eredményei

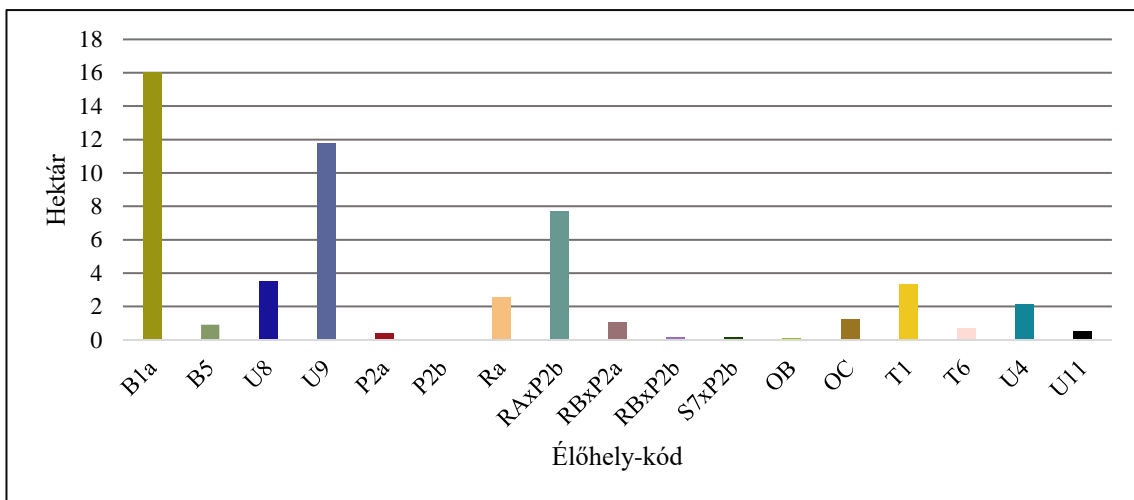
A térképezés során 78 élőhely került lehatárolásra. Az élőhelyfoltokat 18 élőhelytípusba és 4 féle hibridkategóriába soroltam be.

Az alábbi diagramon (1., 2. diagram) látható az élőhelyek területi megoszlása, amelyet a 2. diagramon a mocsárrét nélkül ábrázoltam a jobb reprezentálás érdekében. A diagramok

alapján elmondható, hogy a terület legnagyobb részét a mocsárrétek alkotják, majd ezután a nádasok, a mesterséges tó, és az őshonos állományok hibrid élőhelye teszik ki.

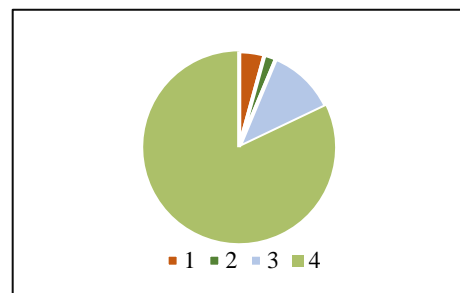

1. diagram A Tabajdi Alsó-Felső-rét TT élőhelyeinek területi megoszlása (h)
 Készítette: Barber Klára (2023)

2. diagram A Tabajdi Alsó-Felső-rét TT élőhelyeinek területi megoszlása (h)
 Készítette: Barber Klára (2023)

Az alábbi kördiagramon (3.diagram) az élőhelyek természetességének területi megoszlása látható. Megállapítható, hogy legnagyobb részt jónak tekinthető a teljes terület természetessége, amely a mocsárrét nagy kiterjedéséből adódik. A rossz állapotú élőhelyek csak kis részét teszik ki, ezek jellemzően jellegtelen gyep, vagy jellegtelen fás, inváziós fajok uralta élőhelyek.

3. diagram A Tabajdi Alsó-Felső-rét TT élőhelyei természetességének területi megoszlása
 Készítette: Barber Klára (2023)

Természetes és természetközeli állapotú fűtlan élőhelyek

Mocsárrétek (D34): A vegetációs időszak jelentős részében üde-nedves - **tavasszal gyakran vízállásos, de nyárra kiszáradó** -, nem tőzegesedő talajok (BÖLÖNI et al. 2011, 85.old.) magas fűvű rétjei alkotják. A Váli-víz mentén alakultak ki. (2/b tervlap)

Állományképét kb. **fél méter magas fűvek** határozzák meg a növényzet **felső szintjében**, úgy mint: a réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*), csenkeszfajok (*Festuca sp.*) és perje fajok (*Poa sp.*). **Kísérőfajok** közül megtalálható a kúszóboglárka (*Ranunculus repens*), fehér here (*Trifolium repens*), indás pimpó (*Potentilla reptans*), réti peremizs (*Inula britannica*), valamint olyanok is, amelyek a nedvesebb vagy szárazabb állományokra utalnak. Nedvesebb területek közé sorolható a 24-es és a 33-as élőhelyfolt, amelyek közvetlen közelében nádasok, magassásrétek találhatóak. Ezeken a réteken jellemző fajok pl.: az orvosi angyalgöyökér (*Angelica archangelica*), a mocsári galaj (*Galium palustre*) és a mocsári gólyaorr (*Geranium palustre*) amelyek **nedvesség kedvelő fajok**. Ezekben a foltokban nagy számban megjelenik továbbá a paréjlórom (*Rumex patientia*) is. (BÖLÖNI et al. 2011, 85-86.old.)

Szárazabb élőhelyfoltok közé a következő sorszámmal ellátott élőhelyfoltok tartoznak: 13, 20, 22, 28, 51, 61, 64, 78. A 13-as élőhelyfolt bár a tó közelében helyezkedik el, de nagy mértékű degradáltságnak van kitéve a gépjárművek, munkagépek behajtása és a jelentéktelenebb, elgyomosodott cserjés-fás állományok közelsége miatt. (1.melléklet)

Jellemző fajok: angol perje (*Lolium perenne*), közönséges cickafark (*Achillea millefolium*), papsjtmályva (*Malva neglecta*), podagrafű (*Aegopodium podagraria*) (réti bakszakáll (*Tragopogon pratensis*), réti csillagpázsit (*Cynodon dactylon*), mezei brome (*Bromus arvensis*), siska nádtippan (*Calamagrostis epigeios*). (1.melléklet)

A természetesség meghatározásnál figyelembe vettem a színtezettséget, a specialista fajok jelenlétét, a terület homogenitását, elfüvesedését, és a gyomfajok megjelenését. (BÖLÖNI et al., 2011, 88-89.old.)

A területek természetességének 4-es természetességet állapítottam meg, (1.melléklet) mivel egy kisebb részük **elfüvesedett**, nedvesebb területeken **hiányoznak a specialista fajok**, de a társulások **két szintűek**: kb. fél méter magas szálfüvek és kétszikűek alkotta felső, valamint alacsony kétszikűek és aljfüvek alkotta alsó gyepszintből áll. 1%-nál magasabb az özönnövények aránya, de nem haladja meg borításuk az 5%-ot.

Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a): A lassú lefolyású patak (MJAZOVSKY – TAMÁS, 2002, 95.old.) parti zonációjában található, sűrű, kb. 2 m magasnövényzetből álló társulás alkotja. (13.ábra) A Váli-víz **parti zónájában** húzódnak végig, az utaknál kisebb megszakításokkal. (2/b tervlap)

Az Á-NÉR meghatározása szerint ide sorolandók a vizek parti zónájában végighúzódó nádasok, (sorszámok: 29, 31, 54, 55, 59, 60) de indokoltnak tartottam továbbá a terület északi részén, parttól északkeletre található nagyobb, kiszáradó nádat is idesorolni (sorszám: 36), hiszen nem tért el szerkezetében lényegesen a patak zónájában található közösségtől. (MJAZOVSKY – TAMÁS, 2002, 95.old.).

13. ábra A Váli-víz parti zónájának jellemző látképe
Készítette: Barber Klára (2023)

Ennek oka a hasonló környezeti adottságok miatt lehetséges: az általam vizsgált szakaszon a vegetációs időszak döntő részében a víz áramlása csekély, a meder gyakran majdnem kiszáradó, így a tópartok nádas-zónájának viszonyaira emlékeztet (MJAZOVSKY - TAMÁS 2002, 95.old.). A parti zónákban végighúzódó élőhelyfoltokban állományalkotó az **erősen kompetitor** faj, a közönséges nád (*Phragmites australis*), (BÖLÖNI et al. 2011, 36.old.) de nagy arányban találkozhatunk héjakút mácsonyával (*Dipsacus laciniatus*), keskenylevelű békakorsó (*Berula erecta*), és inváziós fajokkal is, mint például fehér akáccal (*Robinia pseudoacacia*), egynyári seprencével (*Erigeron annuus*), és az 54, 55, 59, 60 sorszámú élőhelyeken a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) is teret nyert. (1.melléklet) A part mentén egy-egy fűz (*Salix alba*) és mézgas éger (*Alnus glutinosa*) is megtalálható.

Az Á-NÉR határozója szerint a fiziognómiai és termőhelyi jellemzők mellett azt érdemes figyelembe venni, hogy az élőhelyre jellemző fajok előfordulása, tömegessége milyen viszonyban van a többi ritka, karakteradó, illetve gyom jellegű fajjal. Ezeknél az élőhelyeknél inkább a homogén, mint a heterogén horizontális szerkezet tekinthető természetesnek. (BÖLÖNI et.al., 2011, 39-40.old.)

Az 54, 55, 59, 60 sorszámú élőhelyfoltoknak **2-es természetességet** állapítottam meg, mivel itt már meghaladja a 20%-ot az inváziós fajok aránya. (1.melléklet) Ez adódhat abból, hogy a meder gyakran majdnem kiszáradó (MJAZOVSKY – TAMÁS, 2002, 95.old.), hiszen a jó vízellátottság megakadályozza a gyomok betelepülését, továbbá

kedvez az uralkodó fajok növekedésének. (BÖLÖNI et.al., 2011, 39.old.) A további élőhelyfoltok **3-as eredményt kaptak**, (1.melléklet) mivel itt kisebb arányban hódítottak teret az inváziós növények, de mint veszélyeztető tényező itt is fontos megjegyezni, hogy a meder sok helyen betonnal kiépített, ami meggátolja a belső dinamikát a vizes és a teresztris fázis között, ezért rontja a természetességet is. (BÖLÖNI et.al., 2011, 39-40.old.)

Nem zombékoló magassásrétek (B5):

Időszakosan vízzel borított gyepes társulások. (BÖLÖNI et al., 2011, 59.old.) Sásrétekkel (14.ábra) találkozhatunk a terület északi oldalán, a nádas mellett közvetlenül.

Állományalkotó a sás (*Carex sp.*). Az élőhely szélén vegyül kúszó boglárkával (*Ranunculus repens*) és mocsári galajjal (*Galium palustre*). (1.melléklet)

14. ábra Sásrét kaszálás utáni időszakban
Készítette: Barber Klára (2023)

Természetességét a fajgazdagság, állománykép és inváziós fajok alapján határoztam meg. (BÖLÖNI et al, 2011, 62-63.old.) Az özöngyomok borítása nem éri el az 1%-ot, de erős nádasodásnak van kitéve már egy nagy része, ezért **3-as természetességet** határoztam meg. (1.melléklet)

Folyóvizek (U8): Állandó, (URL5) egyirányú mozgással (BÖLÖNI et al., 2011, 385.old.) és mesterséges mederrel rendelkező (BOROMISZA, 2013, 10.old.) felszíni vízfolyás, a Váli-víz **lassú lefolyású** patak (MJAZOVSKY – TAMÁS, 2002, 95.old.) szeli ketté a területet északnyugat-délkeleti irányban (2/a tervlap)

A parti zónájában nagy mértékű az inváziós fajok borítottsága, ezért természetességét **3-ra értékeltem**. (1.melléklet)

Állóvizek (U9): A terület északnyugati sarkában egy mesterséges horgásztó található, amit 8-as sorszám mutat a tervlapon (2/b). Mellette egy ház és jórészt akácos állomány található, ezért természetességét **3-ra értékeltem**. (1.melléklet)

Másodlagos és rontott fás-cserjés élőhelyek

Üde és nedves cserjések (P2a): Jellemzően **rekettyés füzesek**, az őshonos ligeterdőkhoz, fásorokhoz kapcsolódva találhatóak meg. Jellemző fajaik: rekettyefűz (*Salix cinerea*), serevényfűz (*Salix rosmarinifolia*), közönséges kutyabenge (*Frangula alnus*),

veresgyűrűsom (*Cornus sanguinea*), valamint megtalálható az inváziós gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) is. Gyepszintje jellegtelen. (1.melléklet)

Természetességének megállapításánál figyelembe vettem a korukat, természeti környezetüket, inváziós fajok arányát. (BÖLÖNI et al., 2011, 216-217.old.) Az élőhelyek **természetesebb környezetben** találhatóak, özönnövény borítottságuk kisebb 50%-nál, de fiatalabb egyedekből áll, ezért 3-as természetességet határoztam meg. (1.melléklet)

Galagonyás-kökényesborókás száraz cserjések (P2b): Szárazabb cserjés mozaikok, amelyek a terület egészén megtalálhatóak, sokszor **hibrid állományt alkot** őshonos vagy tájidegen állományokkal. Önállóan a 19-es élőhelyfolton található meg, a terület északnyugati oldalán jellegtelen száraz-félszárazgyep (OC) és szántóhoz (T1) kapcsolódva.

Természetességének meghatározásánál a **táji- és vegetációs környezetet** és az inváziós fajok mennyiségét vettem figyelembe. (BÖLÖNI et.al., 2011, 218-221.old.) A cserjés nem tartalmaz őshonos fákat, nem pótol erdőrészt, az inváziós fajok aránya nem haladja meg az 50%-ot, így **3-as természetességet** határoztam meg. (1.melléklet)

Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA): A terület északi oldalán a horgásztó közelében (srsz.:5,7), az északkeleti oldalán fekvő nádasban mozaikosan és a környezetében (srsz.:34, 35, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47), találhatóak facsoportok, míg fasorok a terület déli (srsz.:72) és délnyugati (srsz.:62) oldalán, illetve az északi (srsz.:49) és a középső földút mentén (srsz.:56) fedezhetőek fel. A tó melletti élőhelyeken jellemző a fehér nyár (*Populus alba*) és fekete nyár (*Populus nigra*) alkotta facsoportok, míg a nádasban a fehér fűz (*Salix alba*) alkotja a foltokat.

Az 5-ös és 7-es sorszámú élőhelyfolton középkorú kb. 10-15 db nyárfa (*Populus alba*, *Populus nigra*) található. A 9-es, 10-es, 49-es, 56-os és 62-es sorszámú nyárfasorokat (*Populus alba*), kb. 5-10 db középkorú fa alkotja. A 72-es fasor kb. 40-50 db nyárfából áll, de ezek nagy része fiatal vagy középkorú.

Természetességének meghatározásánál az **egyedek korát**, számát, a **lombkorona**, - **cserje**, - és **gyepszint változatosságát** és a természeti **környezetet** vettem figyelembe. (BÖLÖNI et.al., 2011, 366-368.old.) Ezek alapján **3-as természetességet** állapítottam meg, (1.melléklet) mivel középkorú fák alkották a fasorokat és facsoportokat, de a lombkorona, - cserje, - és gyepszintjük szegény volt, nem haladta meg a 15 db-ot az egyedek száma. Környezetükben természetközeli (horgásztó, őshonos fajok alkotta

állományok, mocsárrétek) és jellegtelen élőhelyek (száraz-félszáraz gyomos gyepek) egyaránt megjelentek. (2/b tervlap)

Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok x Galagonyás-kökényesborókás száraz cserjések (RAxP2b): Nyáras-füzes erdősávok, facsoportok alkotnak hibrid élőhelyet **szárazabb cserjékkel**. (15.ábra) A területen északnyugatról-délkeletre szelik át az erdősávok (sorsz.:25, 29, 32, 52, 65) a területet, valamint kisebb facsoportok találhatóak a gyepekben mozaikosan (sorsz.:66, 67, 70, 75, 76, 77). (2/b tervlap)

15. ábra Füzes facsoportok (sorsz.: 66, 67)
Készítette: Barber Klára (2023)

Jellemző fajai a lombkorona szintben: fehér fűz (*Salix alba*), fehér nyár (*Populus alba*), mezei juhar (*Acer campestre*). Inváziós fajok: fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöld juhar (*Acer negundo*). Cserjeszintjében szárazabb fajok kapnak teret, úgy mint: vadrózsa (*Rosa canina*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), húsos som (*Cornus mas*), kökény (*Prunus spinosa*). Gyepszintjében a következő jellemzőbb fajok lelhetőek fel: mácsonya (*Dipsacus sp.*), közönséges komló (*Humulus lupulus*), aranyvessző (*Solidago sp.*), vadszeder (*Rubus plicatus*), egynyári seprence (*Erigeron annuus*), lándzsás útifű (*Plantago lanceolata*). (1.melléklet)

Természetességét az **RA kóddal ellátott élőhelyek** meghatározásának szempontrendszer alapján határoztam meg, valamint figyelembe vettem az ökológiai szerepét is. (BÖLÖNI et.al., 2011, 366-368.old.) Az erdősávokban több őshonos faj is megtalálható, idősebb és fiatalabb egyedek is megjelennek, cserjeszintje változatos és az inváziós fajok aránya nem haladja meg az 50%-ot. Folyosóként és **búvósávként funkcionál**, ami kisebb megszakításokkal végigfut a teljes védett területen, ezért **4-es természetességet** határoztam meg az erdősávoknak. A kisebb facsoportokat csak 1-2 fűzfa és egy gazdagabb cserjeszint alkotja. Fontos **ökológiai szerepet** töltenek be, a mocsárrétben mikor kaszálás után nincsen már magas fű, búvóhelyként funkcionálnak az állatok számára. Ezeknek **3-as természetességet** határoztam meg a kisebb kiterjedésük, alacsonyabb egyedszámuk miatt.

Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők x Üde és nedves cserjések (RBxP2a): Nyáras-füzes állományok hibridizálódtak **üde cserjésekkel**. A tervlapon (2/b) a mesterséges tó keleti oldalán található 16-os élőhelyfolt jelöli.

Jellemző fajai a lombkorona szintben: fehér fűz (*Salix alba*), fehér nyár (*Populus alba*), fekete nyár (*Populus nigra*), rezgő nyár (*Populus tremula*). Inváziós fajok: nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), zöld juhar (*Acer negundo*). Cserjeszintjében nedvesebb cserje is található, mint például: rekettyefűz (*Salix caprea*), valamint kisebb számban szárazabb cserjék is helyet foglalnak, úgy, mint az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*). Gyepszintjében gyakoriak a generalista, zavarástűrő fajok, mint például: a közönséges vadszőlő (*Parthenocissus inserta*), a bojtorján (*Articum lappa*), a közönséges nád (*Phragmites australis*) és az inváziós aranyvessző (*Solidago sp.*). (1.melléklet)

Természetességének meghatározásánál az RB kóddal jelölt élőhelyek szempontjait vettem figyelembe. Az Á-NÉR határozója alapján koruk és idegenhonos fafajok aránya alapján lehet megbecsülni természetességüket. (BÖLÖNI et.al., 2011, 368-371.old.) Fajkészlete változatos, idősebb, kidőlt, és fiatalabb egyedekkel is találkoztam, de az idegenhonos fajok aránya meghaladta az 5%-ot, (20% alattira tehető) ezért a **természetességét 3-ra értékeltem**. (1.melléklet)

Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők x Galagonyás-kökényesborókás száraz cserjések (RBxP2b): Nyáras - füzes állományok alkotnak hibrid élőhelyet szárazabb cserjésekkel. A tervlapon (2/b) a terület északnyugati sarkában található, a 4-es élőhelyfolt jelöli.

Jellemző fajai a lombkorona szintben: fehér fűz (*Salix alba*), közönséges dió (*Juglans regia*), cseresznyeszilva (*Prunus cerasifera*), zöld juhar (*Acer negundo*). A cserjeszint jellemző fajai: kutyabenge (*Rhamnus cathartica*), közönséges fagyal (*Ligustrum vulgare*). A gyepszintje jellegtelen, zavarástűrő fajok alkotják. (1.melléklet)

Természetességének meghatározásánál az **RB kóddal jelölt élőhelyek** szempontjait vettem figyelembe. (BÖLÖNI et.al., 2011, 368-371.old.) Őshonos fafaj kevés, de középkorú egyedek találhatóak az állományban. Az özönnövények borítottsága kb. 30%-os, ezért **2-es természetességet** adtam az élőhelynek. (1.melléklet)

Tájidegen fafajú állományok

Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok x Galagonyás-kökényesborókás száraz cserjések (S7xP2b): Akácos facsoportok hibrid élőhelyet alkotnak szárazabb

cserjésekkel. (16.ábra) A tervlapon (2/b) a 2-es és 12-es élőhelyfoltok jelölik, amik a terület északnyugati sarkában találhatóak.

A 2-es élőhelyfoltban állományalkotó fafaj az inváziós zöld juhar (*Acer negundo*), továbbá megtalálható a nyugati ostrofa (*Celtis occidentalis*) és a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*). Őshonos fafajokból csak néhányat őriz a terület. Ilyen például a fehér fűz (*Salix alba*). Megtalálható még a fehér eperfa (*Morus alba*) is. Cserjeszintjében jellemző a mezei szil (*Ulmus minor*), a csíkos kecskerágó (*Euonymus europaeus*) és az egybibés

16. ábra Inváziós fajok alkotta „bozótos”

Készítette: Barber Klára (2023)

galagonya (*Crataegus monogyna*). Aljnövényzete jellegtelen, a nagy részét az erdei iszalag (*Clematis vitalba*), a közönséges vadszőlő (*Parthenocissus inserta*), a komló (*Humulus lupulus*), és az aranyvessző (*Solidago sp.*) alkotja. (1.melléklet)

Természetességét a tájidegen facsoportoknál alkalmazott szempontok (BÖLÖNI et.al., 2011, 382.old.) szerint értékeltem, ezért **1-es értéket** adtam, mivel az inváziós fajok aránya meghaladja az 50%-ot. (1.melléklet)

Másodlagos és rontott fátlan élőhelyek

Jellegtelen üde gyepek (OB): Azokat az üdebb gyepeket soroltam ide, amelyek nehéz besorolhatóságuk, degradáltságuk miatt másik élőhelybe nem sorolhatóak. (BÖLÖNI et.al, 2011, 201.old.) Ezek a területek a horgásztó mellett találhatóak. (2/b tervlap) Jellemzően sásfajok (*Carex sp.*), mezei zsurló (*Equisetum arvense*) és nád (*Phragmites australis*) található. (1.melléklet)

Természetességének meghatározásánál az Á-NÉR szerinti szempontrendszer alapján figyelembe vettem az élőhelyjelző, gyomok, zavarástűrők és inváziós fajok tömegességét. (BÖLÖNI et al, 2011, 203-204.old.) Ezek alapján **3-as természetességet** határoztam meg, mivel generalista fajokban nem szegény, valamint inváziós fajokkal nem találkoztam. (1.melléklet)

Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC): Azokat a szárazabb gyepeket soroltam ide, amelyek nehéz besorolhatóságuk, degradáltságuk miatt másik élőhelybe nem sorolhatóak. (BÖLÖNI et al., 2011, 204.old.) (17.ábra)

Jellemzően inváziós fajok által uralt állományok, mint például: parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), aranyvessző (*Solidago sp.*).

17. ábra Jellegtelen gyomos gyepek (sorsz.: 3)

Készítette: Barber Klára (2023)

A **természetességet 2-re értékeltem**, mivel jellegtelen élőhelyi kötődésű fajokból áll, szinte csak gyomokat tartalmaz. (1.melléklet)

Művelt és kultúrterületek, úthálózat

Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1): A terület északi felén helyezkednek el, a szántók kis része nyúlik csak bele a védett területbe. (2/b tervlap) Mivel munkagéppel dolgoztak ezeken, ezért intenzív szántóföldi kultúráknak számítanak. (BÖLÖNI et al., 2011, 383.old.) Terepbejárásomkor kukoricát (*Zea mays*) termesztettek rajtuk. **Természetessége 1-es**, mivel nem találtam védendő gyomfajokat az állományban. (1.melléklet)

Extenzív szántók (T6): A kisebb területből adódóan következtettem arra, hogy valószínűleg ezek a parcellák kisparaszti kézben vannak, nem munkagéppel dolgoznak rajtuk. Terepbejárásomkor kukoricát (*Zea mays*) termesztettek rajtuk. **Természetessége 1-es**, mivel nem találtam védendő gyomfajokat az állományban. (1.melléklet)

Út- és vasúthálózat (U11): A területet északnyugati irányból délkelet felé szeli ketté, a Váli-víz mellett fut végig. (2/b tervlap) Ezeknek a **természetessége 1-es**. (1.melléklet) A területen találhatóak még földutak, de ezek nincsenek külön élőhelyfoltként feltüntetve.

Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4): A terület déli oldalán egy mezőgazdasági major található, (2/b tervlap). **Természetessége 1-es**. (1.melléklet)

4.1.2. Tabajdi-Kásafőző Természetvédelmi Terület

A Tabajdi-Kásafőző helyi jelentőségű Természetvédelmi Terület Tabajd északkeleti oldalán húzódik, (1.tervlap) mintegy **88 hektáros** területet ölel fel. 51 db helyrajzi számra van bejegyezve. 2002-ben nyilvánították védetté (URL8). Változatos képet mutat, zárt szárazgyepekkel borított **löszdombok**, (18.ára) akácerdők, nyárfa társulások, galagonyás cserjefoltok, valamint kis vízfolyások, nádasok jellemzik. (3/a tervlap) A terület **magterületként** funkcionál. (FIALA, 2013b)

A területen legnagyobb százalékban jellegtelen erdők, cserjésedő foltok találhatóak. Északi és délnyugati oldalán löszpusztagyepekkel találkozhatunk. Északi és középnyugati hosszában magába foglal egy-egy fasort, melyek **búvósávként** funkcionálnak a nagytáblás szántókon. Középkeleti és délnyugati oldalán szántóterületeket is magába foglal. (3/a tervlap) Délkeleten egy mesterséges tó foglal helyet, amely mellett egy kisebb ház épült. Ez a tervlapon (3/a) lakott területként vannak feltüntetve.

A terület déli oldalán gyurgyalag (*Merops apiaster*) telepeket fedeztem fel, (2.ábra) amelyek mára már elhagyatottak. (3/a tervlap) Védett növények közül megtalálható a szürkés ördög szem (*Scabiosa canescens*) (19.ábra) és a selymes boglárka (*Ranunculus illyricus*). (GERGELY, 2018)

A területen több helyen is villanypásztor működik az időszakosan legeltetett angus marhák (Sikabonyi Miklós, ex verb., 2022) számára. (20.ára) A villanypásztor a terület keleti oldalán húzódik végig, valamint középső részén két külön terület is el van zárva számukra. A mesterséges tó körül kerítés húzódik végig, mivel laknak a területen. A középső

18. ábra Lössdombok a Kásafőzőn

Készítette: Barber Klára (2023)

19. ábra Szürkés ördög szem (*Scabiosa canescens*)

Készítette: Barber Klára (2023)

20. ábra Angus marhák legeltetése

Készítette: Barber Klára (2022)

részén egy híd található, ami alatt egy csatorna folyik át. (3/a tervlap) Egy db védettséget jelző tábla van elhelyezve. (FIALA, 2013b)

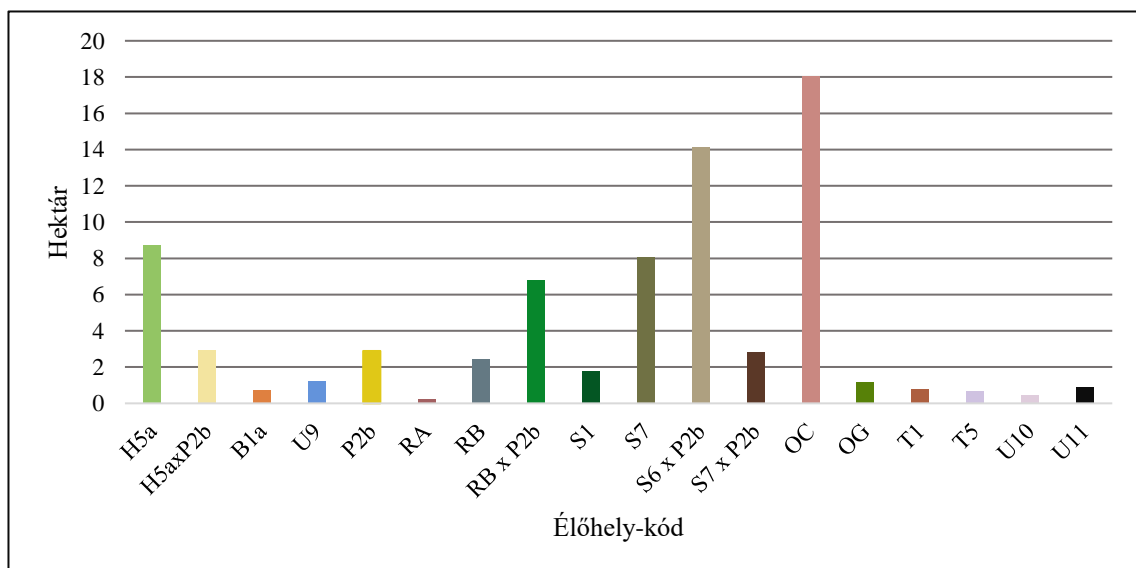
A kezelési módokról a Tabajd Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 14/2002. (VII.5.) önkormányzati rendelete a „A természeti területek helyi védettséget alá helyezéséről” rendelkezik. Ezen rendelet magába foglalja a Tabajdi-Kásafőző TT kezelési tervét is. A kezelési terv kitér a legeltetés és kaszálás módjára, a növénytelepítésre, vegyszerek használatára, valamint a gépjárművekre vonatkozó szabályozásokra.

A Zaj-és porszenyezések forrását az út nyomvonalán határoztam meg, autók és munkagépek sűrűn közlekednek a területen. Több földút és kiépített út is kettévágja a területet, így feldarabolva a természetvédelmi területet. (3/a tervlap) A feldarabolódás gátolja az állatok mozgását, elszigetelik egymástól az élőhelyeket. (HARTL, 7.old.) A zavarás miatt az érzékenyebb fajok elvándorolhatnak a területről, fajszegényedés, változatosság csökkenése következhet be ezáltal. (KONKOLY-GYÚRÓ, 2013, 27.old.)

Az élőhelytérképezés eredményei

A térképezés során **130 élőhely** került lehatárolásra. Az élőhelyfoltokat **18 élőhelytípusba** és **4 féle hibridkategóriába** soroltam be.

Az alábbi diagramon (4.diagram) az élőhelyek területi megoszlása látható. A legnagyobb arányban a jellegtelen gyepes területek jelennek meg. A természetközeli löszgyepek a harmadik legnagyobb arányú élőhely. A tájidegen állományok összességében nagyobb arányban fordulnak elő a területen.

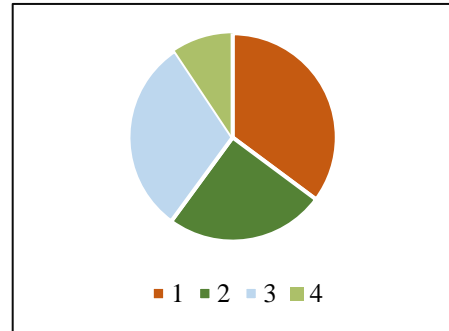

4. diagram Tabajdi-Kásafőző élőhelyeinek területi megoszlása (h)

Készítette: Barber Klára (2023)

Az alábbi kördiagram (5. diagram) elmondható, hogy bár a természetközeli löszgyepek is nagy arányban fordulnak elő, de a tájidegen, jellegtelen állományoknak összességében magasabb a borítottságuk. A legnagyobb arányban 1-es és 3-as természetességű területek vannak jelen.

5. diagram Tabajdi-Kásafőző TT élőhelyeinek természetességének területi megoszlása

Készítette: Barber Klára (2023)

Természetes és természetközeli állapotú fűtlan élőhelyek

Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a): Löszdombokat nagy foltban a terület északi oldalán találtam, valamint kisebb foltokat a délkeleti részén. (3/b tervlap) Az állományok zárt képet mutatnak, amik fajgazdagok, kétszikűekben bővelkednek. Meghatározó fajai: kakukkfű félek (*Thymus sp.*), eperfélék (*Fragaria sp.*), csenkeszfélék (*Festuca sp.*), ligeti zsály (*Salvia nemorosa*), farkas kutyatej (*Euphorbia cyparissias*), szöszös ökörfarkkóró (*Verbascum phlomoides*) (21.ábra), orvosi pemetefű (*Marrubium vulgare*), prémes gyöngyperje (*Melica ciliata*). (2.melléklet)

21. ábra Szöszös ökörfarkkóró (*Verbascum phlomoides*)

Készítette: Barber Klára (2023)

A természetesség meghatározásánál figyelembe vettem a struktúráltságot, a kétszintűséget, a kétszikű fajokban való gazdagságot, és a gyomfajok mennyiségét. (BÖLÖNI et.al., 2011, 174-181.old.) Ezek alapján **4-es természetességet** határoztam meg, mivel kétszikűekben gazdag, magasabb füvek alkotják a felső szintet és tarackoló fajok az alsót, de a legeltetett területeken taposott a növényzet és jóval nagyobb arányban jelennek meg a degradáltság miatt az özönnövények, mint például a mezei aszat (*Cirsium arvense*).

Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek x Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (H5xP2b): A terület északi oldalán hibridizálódott száraz cserjésekkel. (3/b tervlap) (22.ábra) A cserjeszintben jellemző a vadrózsa (*Rosa canina*) és az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*). (2.melléklet)

A természetességét a P2b élőhelynél alkalmazott szempontok szerint határoztam meg. Ez alapján **2-es természetességet** adtam az élőhelyeknek, (2.melléklet) mivel nagy mértékben a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) is megjelent. (BÖLÖNI et al., 2011, 221.old.)

22. ábra Cserjésedő löszgyepek
Készítette: Barber Klára (2023)

Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a): A terület nyugati oldalán található nádas (*Phragmites australis*) és sás (*Carex sp.*) uralta kisebb kiterjedésű, időszakosan vízzel borított élőhelyek. (2.melléklet)

Természetességét **3-ra értékeltem**, (2.melléklet) mivel gyomfajok alig voltak megtalálhatóak az állományban, de másodlagos élőhelyen alakultak ki. (BÖLÖNI et al., 2011, 39.-40.old.)

Állóvizek (U9): A délnyugaton található mesterséges tó egy elzárt magánterületen fekszik, ezért természetességét csak távolról tudtam meghatározni. Ezek alapján **3-ra értékeltem** (2.melléklet) a természeti környezetét figyelembe véve. (BÖLÖNI et al., 2011, 385.old.) Jellemzően nem található nádas vagy egyéb vízparti növényzet, valamint házak épültek mellé. (3/b tervlap)

Másodlagos és rontott fás-cserjés élőhelyek

Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b): A területen északi oldalán nagyobb kiterjedésben, déli oldalán pedig kettő kisebb foltban vannak jelen száraz cserjés foltok. (3/b tervlap) Állományalkotó a vadrózsa (*Rosa canina*) és az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*). (2.melléklet)

A 24-es és 128-as élőhelyfoltokat **2-re értékeltem**, mivel nagy mértékben találkozhatunk inváziós fajokkal is (pl. fehér akác, nyugati ostorfa). A 42-es foltban meghaladta az 50%-ot a fehér akác borítottsága, így **1-es természetességgel** értékeltem. (BÖLÖNI et al., 2011, 221.old.) (2.melléklet)

Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA): A terület keleti oldalán található egy fasor, amelyet fehér nyár (*Populus alba*) és fehér fűz (*Salix alba*) alkot. (3/b tervlap) **Természetessége 4-es**, (2.melléklet) mert legalább 15 idősebb egyed alkotja, valamint cserjeszintje sűrű, (BÖLÖNI et al., 2011, 368. old.) főként fekete bodza (*Sambucus nigra*) és egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*) található.

Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB): Fehér nyár alkotta állomány. Cserje- és gyepszintje jellegtelen. Gyepszintjében gyakoriak a generalista fajok, úgymint az aranyvessző (*Solidago sp.*), nagy csalán (*Urtica dioica*). **Természetessége 3-as**, (2.melléklet) mert az állományt idősebb egyedek alkotják, de cserje- és gyepszintje jellegtelen. (BÖLÖNI et al., 2011, 370-371.old.)

Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők x Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (RBxP2b): A terület keleti felében találhatóak nagyobb állományok, ahol jellemzően fehérsnyár és fehér fűz hibridizálódott szárazabb cserjésekkel. (3/b tervlap) A cserjeszint jellemző fajai: kecskefűz (*Salix caprea*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), fekete bodza (*Sambucus nigra*), húsos som (*Cornus mas*). (2.melléklet)

Természetességét az RB élőhelyeknél alkalmazott szempontok szerint értékeltem. (BÖLÖNI et al., 2011, 370-371.old.) Ezek alapján **3-as természetességet** (2.melléklet) állapítottam meg, mivel több inváziós faj is megtalálható, de nem haladja meg az 50%-ot a borítottságuk.

Tájidegen fafajú állományok

Ültetett akácok (S1): A terület északi oldalán egy kivadult akác állományhoz kapcsolódik egy fiatal akácültetvény. (3/b tervlap) **Természetessége 1-es.** (BÖLÖNI et al., 2011, 381.old.) (2.melléklet)

Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok (S7): A mesterséges tó mellett és a terület keleti oldalán található kisebb foltokban akác alkotta facsoportok, valamint a terület északi oldalán kettő fasor, amelyet középkorú akácok alkotnak. (3/b tervlap) Az északi fasor ökológiai szerepet tölt be, bűvósávként funkcionál a nagytáblás szántók között. **Természetességük 1-es.** (BÖLÖNI et al., 2011, 382.old.) (2.melléklet)

Nem őshonos fajok spontán állományai x Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (S6xP2b): Jellemzően a terület egészén megtalálható kisebb és nagyobb kiterjedésű, **akác uralta állományok**, amelyek szárazabb cserjésekkel alkotnak hibrid élőhelyeket. (3/b tervlap) Cserje- és gyepszintjük jellegtelen. **Természetességük 1-es.** (BÖLÖNI et al., 2011, 382.old.) (2.melléklet)

Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok x Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (S7xP2b): A terület egészén megtalálhatóak kisebb akácos facsoportok és fasorok, melyek száraz cserjékkel alkotnak hibrid élőhelyeket. (3/b tervlap) Cserje- és

gyepszintjük jellegtelen. **Természetességük 1-es.** (BÖLÖNI et al., 2011, 382.old.) (2.melléklet)

Másodlagos és rontott fűtlen élőhelyek

Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC): A terület egészén megtalálható, helyenként kaszált száraz-félszáraz jellegtelen gyepek. (3/b tervlap) Legjellemzőbb fajai: ürömlevelű parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), egynyári seprence (*Erigeron annuus*), paréjlórom (*Rumex patienta*), réti csillagpázsit (*Cynodon dactylon*). (2.melléklet)

Jellegtelen élőhelyi kötődésű fajokból áll, szinte csak gyomokat tartalmaznak, ezért **természetességét 2-re** értékeltem az élőhelyek nagyobb részét. Bár nagy részük gyomos volt, de találtam olyan gyepeket is, amelyeknek bár fajkészletük szegény volt, de nem csak gyom alkotta ezeket, ezért **3-ra értékeltem** a következő sorszámú állományokat: 16, 35, 44, 45, 66, 72, 74, 125. (BÖLÖNI et al., 2011, 206-207.old.) (2.melléklet)

Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG): A terület keleti részén található taposott jellegtelen állomány, amely az állattartásból adódó állandó zavarás és taposás miatt alakulhatott ki. Angus marhákat tartanak a területen. (20.ábra) (Sikabonyi Miklós, ex verb, 2022) **Természetessége 1-es.** (BÖLÖNI et al., 2011, 207.old.) (2.melléklet)

Művelt és kultúrterületek, utak

Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1): Keleten és északnyugaton található két szántóterület, melyeknek egy része beletartozik a védett területbe. **Természetességük 1-es.** (BÖLÖNI et al., 2011, 383.old.) (2.melléklet)

Vetett gyepek, füves sportpályák (T5): Az úttól délre található egy füvesített foci pálya, melyet rendszeresen kaszálnak. **Természetessége 1-es.** (BÖLÖNI et al., 2011, 383.old.) (2.melléklet)

23. ábra Szántóterület
Készítette: Barber Klára (2023)

Tanyák, családi gazdaságok (U10): A mesterséges tó melletti házak, beépítések tartoznak ide. **Természetességük 1-es.** (BÖLÖNI et al., 2011, 387.old.) (2.melléklet)

Út- és vasúthálózat (U11): A területet nyugatról kelet felé szeli ketté egy betonozott út. **Természetessége 1-es.** További földutak is találhatóak, de ezeket nem jelöltem külön élőhelyként. (BÖLÖNI et al., 2011, 383.old.) (2.melléklet)

4.2. Alcsútdoboz védett természeti területei

Alcsútdoboz területén öt természetvédelmi terület található. Nagyobb részüket mocsárerdő, cseres-tölgyes, illetve jellegtelen cserjésedő akác állományok alkotják, de találkozhatunk tavakkal is. A helyi jelentőségű természetvédelmi területekhez nem készült kezelési terv.

4.2.1. Alcsúti Arborétum Természetvédelmi Terület

Az Alcsúti Arborétum országos jelentőségű Természetvédelmi Terület a község nyugati részén helyezkedik el, a Csaplári erdőtől északkeleti irányban. (3/a tervlap) A terület mintegy **40,5 hektáron** terül el. **1952-ben** nyilvánították védetté. (URL8). József nádor idején készült a Tost család közreműködésével 1825-től kezdve. 1867-től József főherceg bővítette és fejlesztette, a kertésze Jámbor Vilmos volt, majd 1880-tól Zednik Pál. (MAROSI, 1998, 30.old.)

24. ábra Óriás tuja (*Thuja plicata*) az arborétumban
Készítette: Barber Klára (2023)

Az arborétumban évente megrendezik a Vál-völgyi zsúrt, ami nagy mértékű terhelést jelent az élővilág számára.

4.2.2. Alcsútdobozi jóléti erdő (Rézhegy) Természetvédelmi Terület

Az Alcsútdobozi jóléti erdő (Rézhegy) helyi jelentőségű Természetvédelmi Terület a község keleti részén található (1.tervlap), **8,8 hektáros** területen fekszik (URL8), melyből mára már csak kb. **3 hektár tartozik a védettség alá.** Eredetileg 10 helyrajzi számból mára 2-re van védettség bejegyezve. (FIALA, 2013c) 1995-ben nyilvánították védetté. (URL8) A terület nagy részét erdő borítja. (4/a tervlap)

A terület mellett délen és északon jellegtelen gyepek, keleten és nyugaton pedig cserjésedő állományok, erdők

25. ábra A jóléti erdő látképe
Készítette: Barber Klára (2023)

találhatóak. A terület nagy részét tájidegen fajokból álló erdő alkotja, de megjelennek mellette száraz gyepek is. (4/a tervlap)

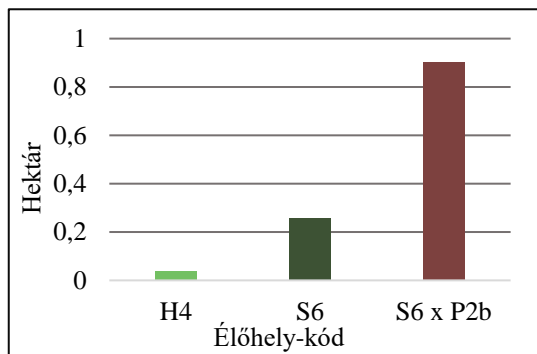
A gyepfelület egy részét kaszálóként hasznosítják. Az eredeti területből több építési telket is kimértek, de eddig csak 1500 m²-en történt építkezés, ahol egy nyugdíjas otthon épült. (FIALA, 2013c)

Az erdő nagy részét jellegtelen, cserjésedő állomány alkotja, nagy arányú inváziós fajokkal. Főbb állományalkotó fajok: mezei juhar (*Acer negundo*), fekete fenyő (*Pinus nigra*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*). A cserjeszint jellemző fajai: egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), közönséges fagyal (*Ligustrum vulgare*), vadrózsa (*Rosa canina*), közönséges mahónia (*Mahonia aquifolium*), sóskaborbolya (*Berberis vulgaris*). (3.melléklet)

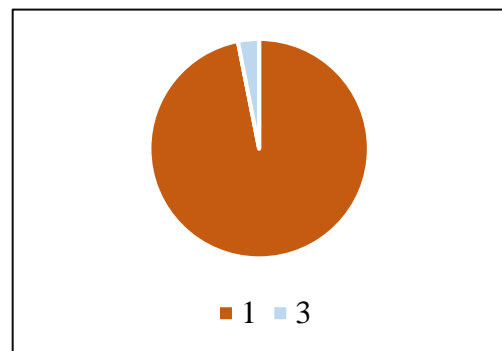
Az élőhelytérképezés eredményei

A térképezés során **négy élőhely** került lehatárolásra. Az élőhelyfoltokat **három élőhelytípusba** és **egy féle hibrid kategóriába** soroltam be.

A terület legnagyobb részét tájidegen és inváziós állományok alkotják (S6, S6xP2b), ebből adódóan a terület természetessége is rossz. (6., 7. diagram)

6. diagram A.-i jóléti erdő élőhelyeinek területi megoszlása (h)
Készítette: Barber Klára (2023)

7. diagram A.-i jóléti erdő élőhelyei természetességének területi megoszlása
Készítette: Barber Klára (2023)

Természetes és természetközeli fátlan élőhelyek

Erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4): Az erdő keleti oldalán száraz gyepterül el. (4/b tervlap) (26.ábra) Jellemző faja az apróbojtorján (*Agrimonia eupatoria*). (FIALA, 2013c) (3.melléklet)

Ennek a természetességét **3-ra értékeltem**, (3.melléklet) mivel zavarástűrő fajok nagy arányban vannak jelen, valamint **sztyep elemekben, kétszikűekben szegény az állomány**. (BÖLÖNI et al., 2011, 171-173.old.)

26. ábra A rét jellemző látképe
Készítette: Barber Klára (2023)

Tájídegen fafajú állományok

Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6): Nyugati részén egy fekete fenyves található. (4/b tervlap) Jellemzően egykorú egyedekből áll. Ahol több fény jut le a gyepszintig a lékesezés miatt, több faj is próbál utat törni magának, mint például a magas kőris (*Fraxinus excelsior*) és a csertölgy (*Quercus cerris*) (27.ábra). Ezek közül egyik sem nőtt meg még faméretűre, aminek oka az lehet, hogy a fenyvesekben késő ősztől április végéig nem jut fény a talajszintre. (MÉSZÁROSNÉ, 1975, 9-23.old.). **Természetessége 1-es.** (3.melléklet) (BÖLÖNI et al., 2011, 382.old.)

27. ábra Fiala csertölgy
(*Quercus cerris*)
Készítette: Barber Klára (2023)

Nem őshonos fafajok spontán állományai x Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (S6 x P2b): Akác uralta jellegtelen állomány, amely cserjeszintje jellemzően sűrű, száraz cserjékből áll. **Természetessége 1-es.** (3.melléklet) (BÖLÖNI et al., 2011, 382.old.)

4.2.3. Alesütődobozi Rézhegyi-fenyves Természetvédelmi Terület

A Rézhegyi-fenyves helyi jelentőségű Természetvédelmi Terület a Jóléti erdő nyugati oldalán található, (1.tervlap) mintegy **5,36 hektárt** ölel fel. Kettő helyrajzi számra van bejegyezve. (URL8). **Tájképi értéke miatt** nyilvánították védetté 1995-ben, illetve annak érdekében, hogy ne alakíthassák át zártkertekké. (FIALA, 2013d).

28. ábra A Rézhegyi-fenyves látképe
Készítette: Barber Klára (2022)

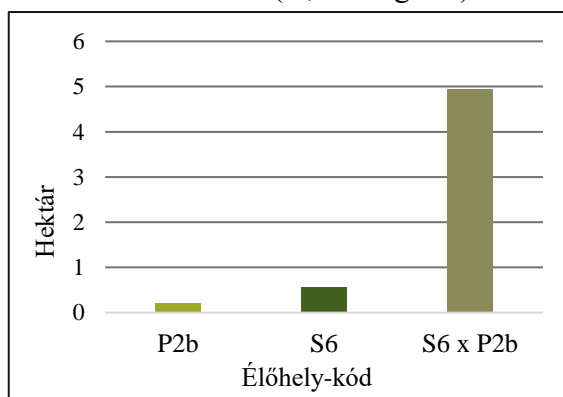
A területet északon lakott terület, délen szántók, keleti és nyugati irányban jellegtelen erdős állományok határolják. Északi részében egy feketefenyves állomány található, amely nyugati oldalán egy cserjés, valamint körülötte jellegtelen akácos állomány terül el. (5/a tervlap)

Nincsen műtárgy elhelyezve a területen, **védetségjelző tábla** sem található. Zaj-és porszennyezés a területet délnyugat-déli irányból érheti a mezőgazdasági művelés miatt. (5/a tervlap)

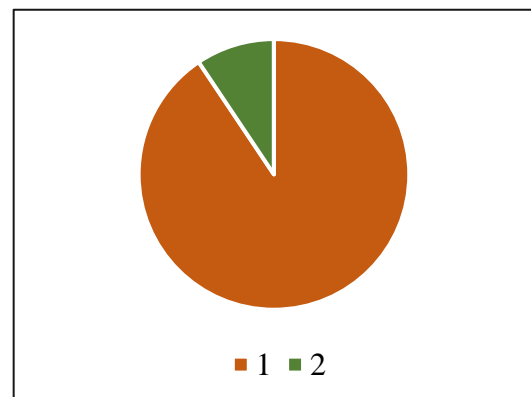
Az élőhelytérképezés eredményei

A térképezés során **négy élőhely** került lehatárolásra. Az élőhelyfoltokat **három élőhelytípusba** és egy féle **hibrid kategóriába** soroltam be.

A terület legnagyobb részét tájidegent állományok alkotják, amiatt a természetessége is rossznak mondható. (8., 9. diagram)

8. diagram A.-i Rézhegyi-fenyves élőhelyeinek területi megoszlása (h)
Készítette: Barber Klára (2023)

9. diagram A.-i Rézhegyi-fenyves élőhelyei természetességének területi megoszlása
Készítette: Barber Klára (2023)

Másodlagos és rontott fás-cserjés élőhelyek

Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b): A fenyves keleti oldalán terület. (5/b tervlap) Jellemző fajai: egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), sóskaborbolya (*Berberis vulgaris*). (3.melléklet)

Természetességét **2-re értékeltem**, mivel nagyobb mennyiségben vannak jelen adventív fafajok. (pl. nyugati ostorfa). (BÖLÖNI et al., 2011, 221.old.)

Tájjidegen fafajú állományok

Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6): A területen egy fekete fenyves (*Pinus nigra*) található. (5/b tervlap) Természetessége 1-es. (3.melléklet) (BÖLÖNI et al., 2011, 382.old.)

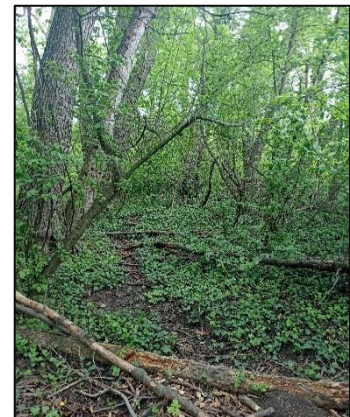
Akácültetvények x Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (S1 x P2b): Jellemzően akác (*Robinia pseudoacacia*) alkotta állomány cserjeszintje jellegtelen. (3.melléklet) Természetessége **1-es**. (BÖLÖNI et al., 2011, 381.old.)

Ezek alapján elmondható, hogy a terület nagy részét jellegtelen állományok alkotják, mégis **további védelemre érdemes**, mivel a fenyves tájképi értékkel bír.

4.2.4. Alcsútdobozi-égeres Természetvédelmi Terület

Az Alcsútdobozi-égeres Természetvédelmi Terület a község északnyugati részén található. (1.tervlap) A terület kb. **1,2 hektáros** területen helyezkedik el. Egy helyrajzi szám alá van bejegyezve. 1995-ben nyilvánították védetté (URL8) A területet **zárt égerliget** alkotja. (FIALA, 2013e) **Magterületként és puffer területként** funkcionál.

Északkeleti oldalán egy erdőcsoport, míg északi, nyugati és déli oldalán szántó határolja. A terület teljes egésze erdőterület. (6/a tervlap)

29. ábra Az égeres jellemző **arculata**

Készítette: Barber Klára (2023)

Az erdő nagy részén megtalálhatóak álló és fekvő holtfák, hagyásfák, amelyek meghatározó tényezői a területnek. Az elpusztult, korhadó, részben még álló vagy fekvő faanyagoknak fontos szerepe van a szaproxilofil állat-, moha-, zuzmó-, és gombafajoknak a diverzitás fenntartásában és a talaj tápanyagának visszapótlásában. (BARTHA, 2001, 24.old.) Főleg a terület északi felén fedezhető fel újulat, ahol nagyobb lékesedés

figyelhető meg. Időszakos vízállás jellemző, a terület keleti szélén húzódik be egy vízfolyás. Északi részén dagonyázó helyek, vadváltók találhatóak. (6/a tervlap)

Nincsen elválasztó elem az erdő és a környező területek között. Egy darab vízelvezető csatornát, valamint kettő darab kábelre figyelmeztető táblát helyeztek el. Védeltséget jelző tábla nem található a területen. A zaj-és porszennyezés az erdőt déli irányból az autópályától érinti, valamint időszakosan a szántóterület felől a mezőgazdasági gépek miatt. (6/a tervlap)

Az élőhelytérképezés eredményei

A teljes terület egy élőhelyfolt alá tartozik (J2). (6/b tervlap)

Természetes és természetközeli állapotú erdők

Láp- és mocsárerdők (J2): Az égeres mocsárerdők félig pangó vizes termőhelyeken jönnek létre, azaz csapadékos időszakban a patak vize mozgásba jön, aszályos évszakokban pedig pangó jellegű ölt. (KEVEY, 2008, 139.old.) A lápok a szervesanyag-felhalmozódás különbözteti meg a mocsártól, mivel a mocsarakban az egy vegetációs perióduson belül történő kiszáradás miatt gyorsabban bomlik le a felhalmozódott növényi törmelék. (ÁDÁM et al., 2012, 6.old.)

30. ábra Alacsony vízállás
Készítette: Barber Klára (2023)

A vizsgált terület egészen égeres mocsárerdő található. (6/b tervlap) Állományalkotó fafaja a mézgás éger. (*Alnus glutinosa*). Cserjeszintjében **meghatározó fajok:** fekete bodza (*Sambucus nigra*), ribiszke (*Ribes sp.*), közönséges kutyabenge (*Frangula alnus*). Gyepszintje fajszegény, a társulásra jellemző sásfajok (*Carex sp.*) leginkább az erdő szélén fedeztem fel. (3.melléklet) A fekete bodza (*Sambucus nigra*) és a nagy csalán (*Urtica dioica*) nagy mértékű előfordulása a talajvízszint erőteljes süllyedésére is utalhat, amely a csapadékos évek hatására néhány év alatt teljesen visszaállhat. (BÖLÖNI et.al., 2011, 241.old.) Az inváziós fajok jellemzően a cserjeszintben

31. ábra Égeres újulat
Készítette: Barber Klára (2023)

jelentek meg, úgy mint, a zöld juhar (*Acer negundo*) és a nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), arányuk 30% körülire tehető. Újulat leginkább az erdő északi részén figyelhető meg, jellemzően a lécek (nyíltabb, alacsonyabb záródású foltok) (BARTHA,

2005, 269.old.) alatti területeken, ahol több napfény jut le a gyepszintig. Korosztályeloszlása változó, az idős kortól a magoncokig képviseltették magukat. (31.ábra) Vízállása ingadozó.

Természetességének meghatározásánál figyelembe vettem a karakterfajok tömegességét, az inváziós fajok és zavarástűrők jelenlétét, mennyiségét, az erdő horizontális mintázatát, korosztályeloszlását és a víz jelenlétét. (BÖLÖNI et.al., 2011, 241.old.) Ezek alapján **4-es természetességet** állapítottam meg. (3.melléklet)

5.2.5. Csaplári erdő Természetvédelmi Terület

A település nyugati oldalán található (1.tervlap) a Csaplári erdő, (32.ábra) amelyből **7 hektár védett terület**. Egy helyrajzi szám alá van bejegyezve. 2009-ben nyilvánították védetté, (URL8) **magterületként funkcionál**, (1.tervlap) ökológiai értéke van.

Északi és nyugati oldalán erdőterületek, déli oldalán szántó, míg keleti oldalán lakott területek határolják. A terület egészét tölgyes állomány borítja. (7/a tervlap) Talaja barna erdőtalaj. (URL9)

32. ábra A Csaplári erdő jellemző arculata
Készítette: Barber Klára (2023)

A terület nyugati részén egy vaddisznók számára kialakított élveelfogó (35.ábra) és egy vadászles található. Déli és keleti részén vadászatra figyelmeztető táblákat és sorompókat helyeztek el a kirándulók részére. (7/a tervlap) Természetvédelmi védetségre figyelmeztető tábla nincsen elhelyezve. A terület nyugati részén nagyvad károkat fedeztem fel (kéreg hántás). (34.ábra)

Valószínűleg szálasos erdőgazdálkodást folytatnak, amely a faállomány évente ismétlődő, állandóan folyó, szálanként történő kitermelését jelenti. Ennek során a faállomány szerkezetében lényeges változás nem áll elő. (CZIROK, 1999 4.old.)

Valószínűleg a tisztítások, gyérítések és a nagy létszámú vadszám miatt alakulhatott ki (Fehérvári Erdészeti Tervezési

33. ábra Tavaszi hérics (Adonis vernalis)
Készítette: Barber Klára (2023)

Körzet második erdőterve, 2008, 119.old.) a szinte homogén horizontális struktúrája, tehát a cserjeszintje gyér és fajokban szegény. Sok helyen a mezei juhar (*Acer campestre*) és a magas kőris (*Fraxinus excelsior*) fiatal egyedei jelennek meg benne. A gyepszint jellemző faja az árnyékkedvelő illatos hunyor (*Helleborus odorus*). (4.melléklet) Jellemzően sok a holfaanyag, több álló- és holtfa is található. (36.ábra)

34. ábra Nagyvad okozta kár
Készítette: Barber Klára (2023)

A terület érdekessége, hogy egy libanoni cédrus (*Cedrus libani*) található az erdő északi részében, amelyet a József nádor ültetett 1830-ban. (MAROSI 1998, 30.old.)

35. ábra Élveelfogó
Készítette: Barber Klára (2023)

36. ábra Holtfaanyag
Készítette: Barber Klára (2023)

Az élőhelytérképezés eredményei

A teljes terület egy élőhelyfolt alá tartozik (L2x). (7/b tervlap)

Természetes és természetközeli állapotú erdők

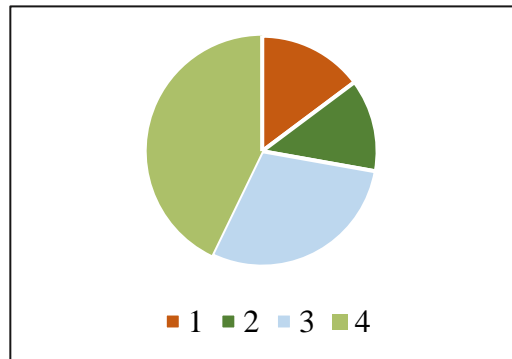
Hegylábi zárt erdőssztyep tölgyesek (L2x): Zárt elegyes tölgyállomány. A gyep- és cserjeszint fajokban szegény, hiányos. A **talajképző alapkőzet** legtöbbször **vastag lösz**. (HORVÁTH et al., 2017, 112.old.) Inváziós fajokat nem fedeztem fel az erdőben. Állományalkotó a csertölgy (*Quercus cerris*), és a molyhos tölgy (*Quercus pubescens*). Cserjeszintben megjelenik pl.: a mezei szil (*Ulmus minor*) és a közönséges fagyal (*Ligustrum vulgare*) is. A gyepszintet jellemzően árnyékkedvelő növények alkotják. Gyepszint jellemző fajai: pusztai meténg (*Vinca herbacea*), illatos hunyor (*Helleborus odorus*), odvas keltike (*Corydalis cava*). Az erdő északi részében tavaszi hérics (*Adonis vernalis*) (33.ábra) is található, ami védett, a „védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben

természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet 1. számú melléklete” alapján.

Ezek alapján **3-as természetességet** (4.melléklet) határoztam meg, mivel a gyepszintje nem gazdag igényesebb fajokban, cserjeszintje gyér, viszont inváziós fajt nem fedeztem fel az állományban. (BÖLÖNI et al., 2011, 330.old.)

A természetvédelmi területek természetességének összesítése

Az alábbi diagramon a természetvédelmi területek élőhelyeinek a természetességi területi megoszlása látható. Ez alapján elmondható, hogy nagy kiterjedésű védendő és értékes természetközeli élőhelyek találhatóak meg a településeken, de a tájidegen, inváziós fajokkal elegyes vagy jellegtelen fás, illetve fátlan -1-es és 2-es természetességű- élőhelyek is magas arányban vannak jelen. 5-ös természetességű élőhelyet nem határoztam meg egyik területen sem.

10. diagram Természetvédelmi területek természetességének összesítése
Készítette: Barber Klára (2023)

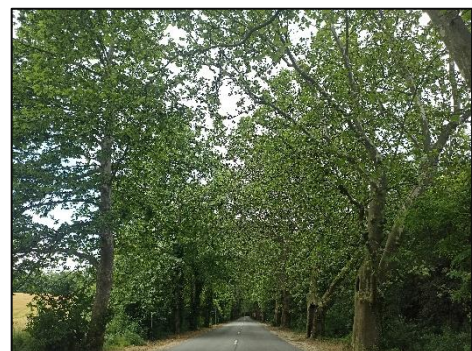
A védett területek összekapcsoltsága

Összekapcsoltnak azokat a területeket határoztam meg, amelyek valamilyen zöldinfrastruktúra elemmel, vagy az Országos Ökológiai Hálózat elemeivel egymáshoz kapcsolódnak. Ezek alapján két csoportot tudtam elkülöníteni: Az Alsó-Felső-rét, a Kásafőző, a Csaplári erdő és az Alcsúti arborétum kapcsolódik egymással, valamint az égeres a jóléti erdővel és a fenyvessel kapcsolódik. (1.tervlap)

4.2.5. Természeti Emlékek

Természeti Emlékek csak Alcsútdoboz területén találhatóak, az öt fasort 1995-ben nyilvánították védetté, ([URL8](#)) közülük az Alcsútdobozi platánfasor és vadvadkörtefa Természeti Emlék a legismertebb.

Az Alcsútdobozi platánfasor és vadvadkörtefa Természeti Emlék (37.ábra) az Etyek felé vezető út mellett található, mintegy 1,3 km hosszú

37. ábra Alcsútdobozi platánfasor és vadvadkörtefa TE
Készítette: Barber Klára (2022)

szakaszon. (1.tervlap) A 200 éves famatuzsálemek övezte út eredetileg a Habsburg család XIX. században épített kúriájához vezetett, (URL10) míg manapság a golfpálya területére érkezhetünk be. A fasor kb. 250 egyedből áll, ebből 32 db a Pannonia Golfklub (1.tervlap) területén.

Körülbelül 38 db fiatalabb egyed található, ezeknek a nagyobb része kb. 1 éves. Az újonnan ültetett egyedek közül mindegyik kiszáradt. (38.ábra) Az idősebb egyedekből kb. 2 db volt teljesen elszáradva. Az idősebb egyedeknek átlagosan 100-150 cm közötti a törzsátmérőjük, míg a fiatalabbaknak 30 cm körülire tehető. A platánfák odvasak, ezért többféle módon is kezelték őket, pl. védőháló segítségével. Két darab védettséget jelző táblát helyeztek ki.

38. ábra Kiszáradt fiatal egyed
Készítette: Barber Klára (2022)

Az Alcsútdobozi fekete dió fasor Természeti Emlék (39. ábra) az előbbi platánfasor folytatásaként az Etyek felé vezető út mellett található, körülbelül egy km hosszú. (1.tervlap) Kb. 207 db fából áll a fasor, de ebből csak 53 db idős fa, a nagyobb része kb. egy éves fából áll, amiknek a legnagyobb része kiszáradt. Körülbelül 40-50 cm a törzsátmérőjük. Az

39. ábra Alcsútdobozi fekete dió fasor TE
Készítette: Barber Klára (2022)

idősebb egyedek jó állapotban vannak. Nem található védettséget jelző tábla a területen.

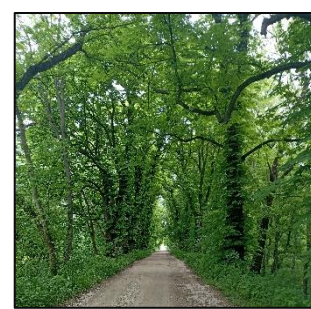
Az Alcsútdobozi vadgesztenye fasor Természeti Emlék (42.ábra) a Szabadság utcáról az arborétum irányába, a Bem utcára fordulva található, mintegy 162 m hosszú. (1.tervlap) Összesen 68 db egyedből áll, amelyeknek a törzskörmérete 50 és 100 cm között változik. Az egyedek közül sok odvas, mindegyiken borostyán található. Sajnos, szemetelés

40. ábra Pet palack a fa odvában
Készítette: Barber Klára (2022)

41. ábra Védettséget jelző tábla
Készítette: Barber Klára (2023)

42. ábra Alcsútdobozi vadgesztenye fasor TE
Készítette: Barber Klára (2022)

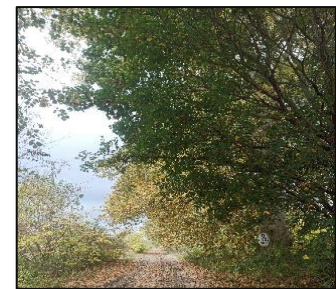
nyomai is láthatók, pl. pet palack a fa odvában. (40.ábra) Két db védeettséget jelző táblát is kihelyeztek. (41.ábra)

Az Alcsútdobozi hársfasor Természeti Emlék (43.ábra) a Kastély utca folytatásában, a Csaplári erdő felé vezető földút mellett található, mintegy 257 m hosszú szakaszon. (1.tervlap) Összesen 55 db faegyed alkotja, ebből 6 db fa teljesen kiszáradt. A törzskörméretük átlagosan 50 cm körüli, a legnagyobb eléri a 100 cm-t is, míg a legkisebb kb. 30 cm. Több fa szakszerűtlen módon lett visszavágva, ezért az állapotuk erősen romlásnak, korhadásnak indult. Több száraz ág, borostyán és élősködő növény (pl. fagyöngy) is megfigyelhető rajtuk. Nincsen védeettséget jelző tábla a területen.

43. ábra Alcsútdobozi-hársfasor TE
Készítette: Barber Klára (2022)

Az Alcsútdobozi platánfa Természeti Emlék (44.ábra) a Csaplári erdőtől északra, a Kastélykert úton található, körülbelül 442 m hosszú fasor. (1.tervlap) Összesen 12 db idős fa alkotja, amiből 2 db kiszáradt. A törzsátmérőjük kb.150 cm, de van olyan is, amely eléri a 200 cm-t. Nem találtam fiatal egyedeket. A platánfák jó állapotban vannak. Két darab védeettséget jelző táblát helyeztek el.

44. ábra Alcsútdobozi platánfa TE
Készítette: Barber Klára (2023)

5. Következtetések, javaslatok

Az alábbi fejezetben összefoglalom az egyes területek és értékek főbb és jelentősebb veszélyeztető tényezőit, valamint az ezekre a konfliktusokra tett javaslataimat, megoldási lehetőségeket. Főbb megállapításaimat összegzem.

Tabajd községben a védett területek nagy részén a gyepes területek a természetközeli, védendő értékek. Ezek veszélyeztető tényezői közé tartozik az inváziós fajok elszaporodása, a túllegeltetés, valamint a mocsárrétek esetében a kiszáradás. Annak érdekében, hogy ezek továbbra is természetközeli élőhelyek maradjanak szükség van a további védelmükre, a megfelelő időbeni és mennyiségi kaszálásra, legeltetésükre. A megfelelő legeltetés hozzájárul az inváziós fajok elszaporodásának és a cserjésedés visszaszorításához, viszont a túllegeltetés, túlzott zavarás szintén vezethet az inváziós fajok elszaporodásához és a gyep romlásához, zavarástűrők nagymértékű

megjelenéséhez. Alcsútdobozon erdőterületek találhatóak legnagyobb arányban, amik közül sok tájidegen és jellegtelen erdő, de vannak természetközelinek mondhatóak is, mint például a Csaplári erdő és az égeres.

A Csaplári erdőben erdőgazdálkodást folytatnak, ebből adódhat, hogy időskorú egyedek csak keveset találtam, azok nagy része hagyásfák voltak. Valószínűleg a tisztítások, gyérítések és a nagyvadállomány nagy mértéke (Fehérvári Erdészeti Tervezési Körzet második erdőterve, 2008, 119.old.) miatt alakulhatott ki a szinte homogén horizontális struktúrája, tehát a cserjeszintje gyér és fajokban szegény. Nagyvad kárt az erdő északi részében figyeltem meg a fák törzsén.

Javaslom az erdőben a Pro Silva alapelvek alapján működő erdőgazdálkodást bevezetni, melynek alapelvei kiterjednek a felelősségteljes erdőgazdálkodás és erdőhasználat alapelveire, a biodiverzitás fenntartására; a természeti körülményekhez igazodó emberi beavatkozásokra, a vadállomány-néesség visszaállítására az idegenhonos fajok alkalmazására, illetve az erdők ökológiai/tájképi szerepére is. (VARGA, 2012, 2.-5.old.) Az alapelvek szerinti kezelés a természetes erdőkhöz közel álló erdők kialakítását eredményezi, amelyben a természetes folyamatokat az ember a lehető legkisebb mértékben befolyásolja. (CSÉPÁNYI, 2007, 281.old.)

Az égeres mocsárerdőben megjelentek az inváziós (pl. nyugati ostorfa, zöld juhar) és zavarástűrő (nagy csalán, fekete bodza, közönséges komló) fajok nagy mértékben, amelyek megerősödése a kiszáradás és a vadkárok jelei lehetnek. A kiszáradás ellen megoldást jelenthet a tavaszi vizek visszatartása.

A Jóléti erdő (Rézhegy) TT és a Rézhegyi-fenyves TT nagy része inváziós és tájidegen fajok uralta állományok, de további védelemre érdemesek a további beépítések elkerülése érdekében. Ezekben a társulásokban az egzóta fajok Pro Silva elvek alapján való alkalmazása hozzájárulhat az erdő helyreállításához. (VARGA, 2012, 8.old.)

Az arborétumban **évente megrendezik** a Vál-völgyi zsúrt, ami nagy **mértékű terhelést** jelent az élővilág számára. Javaslom a **rendezvény áthelyezését** egy olyan területre, ahol már jelenleg is zavart az élőhely, így nem tehet kárt az ottani élővilágban.

A természeti emlékek közül csak a fekete dió fasor mondható jó állapotúnak. A fasorok nagy része már idősebb egyedekből áll, amelyeken odvasodás, gombás fertőzések, borostyán (*Hedera helix*) és az élősködő (*Viscum album*) figyelhető meg. Nagyon sok

újonnan ültetett (kb. egy éves) pótlás található a fasorokban, de ezek majdnem egésze kiszáradt.

Javaslom az egyedek szakemberek általi ápolását, valamint az újonnan ültetett fák felülvizsgálatát a nagy mértékű pusztulás okainak feltárása érdekében.

A természetvédelmi területek és természeti emlékek területére javaslom védettséget jelző táblák kihelyezését, ahol eddig nem került sor az elhelyezésükre. (Csaplári erdő, égeres, jóléti erdő, Rézhegyi-fenyves, hársfasor)

Ökoturisztikai potenciált a természetvédelmi területekben nem látok, és ökoturisztikai fejlesztésüket nem javaslom a lehetséges nagy mértékű terhelések következtében. A Csaplári erdőben vadászat működik, így veszélyes lehet az ökoturisztikai fejlesztése a lakosságra nézve. A természetvédelmi emlékek közül az Alcsútdobozi-hársfasor TE, az Alcsútdobozi vadgesztenye fasor TE és az Alcsútdobozi-platánfa TE lehet érdemes fejlesztésekre, hiszen ezek földutak mentén találhatóak, rejtett utak, amelyek jól szolgálnak kisebb sétákra a természetben. A fasorok elé oktatótáblák kihelyezését javaslom, amelyek a fasorok általános történeti értékeit, valamint a fasort alkotó egyedeket mutatják be.

6. Összefoglalás

A dolgozatomban Alcsútdoboz és Tabajd természetvédelmi területeinek és természeti emlékeinek vizsgálatával foglalkoztam.

A vizsgált területeim Tabajdon a helyi jelentőségű Tabajdi-Kásafőző TT és a Tabajdi Alsó-Felső-rét TT, Alcsútdobozon a helyi jelentőségű Alcsútdobozi-égeres TT, az Alcsútdobozi Csaplári erdő TT, az Alcsútdobozi jóléti erdő (Rézhegy) TT és az Alcsútdobozi Rézhegyi-fenyves, valamint az országos jelentőségű Alcsúti arborétum TT. Az Alcsúti Arborétum TT esetében nem végeztem részletes vizsgálatot, mivel számos szakirodalom részletesen feldolgozta már a területet. Alcsútdobozon további öt természeti emlék is található: az Alcsútdobozi platán fasor és vadkörtefa, az Alcsútdobozi fekete dió fasor, Alcsútdobozi vadgesztenye fasor, az Alcsútdobozi-hársfasor és az Alcsútdobozi-platánfa.

A dolgozatom felépítésének logikája szerint először bemutattam a települések általános jellemzőit, mint például az elhelyezkedésüket, regionális kapcsolataikat. Ezt követően vizsgáltam az általános természeti adottságaikat, tájtörténetüket és tájhasználatukat. Külön fejezetben fejtettem ki részletesebben az egyes természetvédelmi területek jellemzőit és ezek természetközelségét. Ezután mutattam be a természeti emlékeket. Az eredményeimet összegeztem, melyben megállapításra kerültek a két település kiemelt oltalom alatt álló területeinek állapota, illetve ezek megőrzésére tett javaslataim.

A dolgozatomban a következő kérdésekre kerestem a választ: az egyes településeken mennyire természetközeli a természetvédelmi területek; mi volt a védetté nyilvánítás indoka az egyes területeken, illetve napjainkban is indokoltak-e ezek; milyen jellegű konfliktusoknak vannak kitéve a területek; rendelkeznek-e ökoturisztikai potenciállal; milyen fejlesztési vagy fenntartási feladatokkal járhat a területek és természeti emlékek megőrzése, védelme.

A természetvédelmi területeket kétféle vizsgálati módszerrel közelítettem meg. Először felkutattam a területek jellegzetességeit, táji-természeti adottságait, természetvédelmi kezelés és ökoturisztikai hasznosítás szempontjából releváns adottságait, majd másodsorú élőhelytérképezést végeztem. Az élőhelyeket és a területek jellegzetességeit térképesen ábrázoltam a területek nagysága alapján.

Tabajdon az élőhelytérképezés eredményei a következők lettek: **Tabajdi Alsó-Felső-réten** térképezés során 78 élőhelyet határoltam le, melyeket 18 élőhelytípusba és 4 féle

hibridkategóriába soroltam be. A terület legnagyobb részét mocsárrétek (D34) alkotják, ebből adódóan a teljes területre vetített természetesség megoszlása alapján természetközelinek mondható a terület nagy része. A **Tabajdi-Kásafőzőn** 130 élőhely került lehatárolásra, amiket 18 élőhelytípusba és 4 féle hibridkategóriába soroltam be. A terület legnagyobb részét jellegtelen gyepek (OC) és tájidegen állományok (S7, S6xP2b) alkotják, ebből adódóan, hogy a területek természetessége nagy részben rossz állapotú.

Alcsútdobozon az élőhelyterképezés eredményei a következők lettek: Az **Alcsútdobozi jóléti erdő** területén 4 élőhelyet lehatároltam le, melyeket 3 élőhelytípusba és 1 féle hibrid kategóriába soroltam be. Legnagyobb részüket tájidegen állományok alkotják (S6xP2b), ebből adódóan a terület legnagyobb részének természetessége 1-es. Az **Alcsútdobozi Rézhegyi-fenyves** területén 4 élőhely került lehatárolásra, amiket 3 élőhelytípusba és 1 féle hibrid kategóriába soroltam be. Az utóbbihoz hasonlóan tájidegen fajok uralta állományok (S6, S6xP2b) alkotják, melyek természetessége 1-es. Az **Alcsútdobozi Csaplári erdő** teljes egészében tölgy (*Q. cerris*, *Q. pubescens*) uralta erdő (L2x) amelynek 4-es természetességet állapítottam meg, mivel a gyep-és cserjeszintje gyér. Az **Alcsútdobozi-égeres mocsárerdőben** (J2) állományalkotó az enyves éger (*Alnus glutinosa*). Természetessége 4-es, mivel inváziós (pl. *Acer negundo*) és zavarástűrő növények (pl. *Sambucus nigra*) nagy mértékben jelen vannak a területen, de nem haladja meg a borítottságuk az 50%-ot.

Tabajdon a védett területek nagy részén a természetközeli gyepek a védendő értékek. Ezek veszélyeztető tényezői közé tartozik az **inváziós fajok elszaporodása**, a túllegeltetés, valamint a mocsárrétek esetében a kiszáradás. Fennmaradásuk érdekében megfelelő időbeni és mennyiségi kaszálásra, legeltetésre van szükség.

Alcsútdobozon erdőterületek találhatóak legnagyobb arányban, amik közül sok tájidegen és jellegtelen erdő, de vannak természetközelinek mondhatóak is, mint például a Csaplári erdő és az égeres.

A jóléti erdő (Rézhegy) TT és a Rézhegyi-fenyves TT nagy részét inváziós és tájidegen fajok uralta állományok alkotják, de **további védelemre érdemesek** a beépítések elkerülése érdekében. Ezekben a társulásokban az **egzóta fajok Pro Silva elvek alapján való alkalmazása** hozzájárulhat az erdő helyreállításához. (VARGA, 2012, 8.old.)

Az égeres mocsárerdőben megjelentek az **inváziós** (pl. nyugati ostorfa, zöld juhar) és zavarástűrő (pl. nagy csalán, fekete bodza,) fajok nagy mértékben, amelyek

megerősödése a kiszáradás és a vadkárok jelei lehetnek. A kiszáradás ellen megoldást jelenthet a **tavaszi vizek visszatartása**.

A Csaplári erdőben valószínűleg a tisztítások, gyérítések és a **nagyvad állomány nagy mértéke** (Fehérvári Erdészeti Tervezési Körzet második erdőterve, 2008, 119.old.) miatt alakulhatott ki a **szinte homogén horizontális struktúrája**. Javasolom ebben az erdőben is a **Pro Silva alapelvek alapján működő erdőgazdálkodást** bevezetni.

Az arborétumban **évente megrendezik** a Vál-völgyi zsúrt, ami **nagy mértékű terhelést** jelent az élővilág számára. Javasolom a **rendezvény áthelyezését** egy olyan területre, ahol már jelenleg is zavart az élőhely, így nem tesz kárt az ottani élővilágban.

A természeti emlékek közül csak a fekete dió fasor mondható jó állapotúnak. A fasorok nagy része már idősebb egyedekből áll, amelyeken **odvasodás, gombás fertőzések, borostyán (*Hedera helix*) és az élősködő fehér fagyöngy (*Viscum album*)** figyelhető meg. Nagyon sok újonnan ültetett (kb. egy éves) pótlás található a fasorokban, de ezek majdnem **egésze kiszáradt**. Javasolom az egyedek **szakemberek általi ápolását**, valamint az **újonnan ültetett fák felülvizsgálatát** a nagy mértékű pusztulás okainak feltárása érdekében.

Ökoturisztikai potenciált a természetvédelmi területekben nem látok, és **ökoturisztikai fejlesztésüket nem javaslom** a lehetséges nagy mértékű terhelések következtében. A természetvédelmi emlékek közül az Alcsútdobozi-hársfasor TE, az Alcsútdobozi vadgesztenye fasor TE és az Alcsútdobozi-platánfa TE lehet **érdemes ökoturisztikai fejlesztésekre**, hiszen ezek földutak mentén találhatóak, rejtett utak, amelyek jól szolgálnak kisebb sétákra a természetben.

Fontosnak tartom a természetvédelmi területek és értékek megőrzésének és fenntartásának a kiemelését, hiszen egy település számára jelentős értékekkel bír. Remélem, hogy ezek bemutatása hatással lehet az önkormányzatok döntéseire az elbírálásra és kezelésre vonatkozóan.

Felhasznált források

Nyomtatott irodalom

- Ádám Szilvia et al. (2012): *Segédanyag a lápok védelméhez*. Természetmegőrzési Főosztály, 6.old.
- Bartha Dénes (2001): *A természetszerű erdők kezelése*. A KöM Természetvédelmi Hivatalának Tanulmánykötetei 7., TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest. 24.old.
- Bartha Dénes (2005): *A magyarországi erdők természetességének vizsgálata*. MTA Doktori Értekezés, Sopron. 269.old.
- Boromisza Zsombor et al. (2013): *Váli-völgy vizes élőhelyeinek fejlesztési mintaprogramja*. Alcsútdoboz Település Önkormányzata, Pagony Táj- és Kertépítész Iroda - BCE Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék, Budapest. 10.old.
- Böloni, János et al. (2011): *Magyarország élőhelyei: vegetációtípusok leírása és határozója*. ÁNÉR 2011. MTA, Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Budapest. 36.-387.old.
- Czirok István (szerk) (1999): *A szálalásról és a szálalóvágásról a hazai szakirodalom alapján*. 2.és javított kiadás, Erdészeti Lapok **CXLII.** évf. 9. szám, 4.old.
- Csepányi Péter (2007): *A természetközeli erdőgazdálkodás és szálaló erdő*. Erdészeti Lapok **CXLII.** évf. 9. szám, Budapest. 281.old.
- Dövényi Zoltán (Szerk.) (2010): *Magyarország kistájainak katasztere*. MTA Földrajzkutató Intézet, Budapest. 613.-632.old.
- Hartl Jánosné: *Élőhelyeket veszélyeztető tényezők. Élőhelyek kezelésének és fenntartásának módjai*. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest. 7.old.
- Horváth András (2017): *Tatárjuharos-tölgyesek (Aceri tatarici-Quercetum pubescentis-robotis Zólyomi 1957) az Észak-Mezőföldön és a Zámolyi-medence környékén*. Botanikai Közlemények 104(1): 109–130, MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót. 112.old.
- Horváth Judit (szerk.) (2013): *Völgy Vidék természeti és épített értékei*. Chemcon 2002 Bt., Baracska. 55.-58 old.
- Kevey Balázs (2008): *Magyarország erdőtársulásai. (Forest Associations of Hungary) Tilia, Vol. XIV.*, Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar Növényi Tanszék, Sopron. 139.old.
- Konkoly-Gyúró Éva (2013): *Tájökológiai- és tervezési glosszárium*. 4.javított változat, TÁJMŰHELY Táj- és Környezetkutató, Tervező és Tanácsadó Kft., Budapest. 27.old.
- Marosi Ernő (1998): Alcsút. 29.old. -tól 31.old. -ig. IN: *Fejér megye művészeti emlékei - The Historic Monuments of Fejér County*. Enzt Géza – Sisa József (szerk.) MTA Művészettörténeti Kutató Intézet Szent István Király Múzeum, Szent István Király Múzeum Közleményei 34. számú kötete, Székesfehérvár.
- Mészárosné Draskovits Rózsa (1975): *Light intensity studies in beechwoods of different age*. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. **21.évfoly.** 1-2 sz.: 9.-23.old.

Mjazovszky Ákos - Tamás Júlia (2002): *A Váli-víz leggyakoribb higrofil növényzeti típusainak jellemzése*. Folia Historico-Naturalia Musei Matraensis, 95.old.

Terei György et al. (2011): *Fejér megye várai az őskortól a kuruc korig*, Magyarország várainak topográfiája 3., Castrum Bene Egyesület – Civertan Bt., Budapest. 7.old.

Varga Béla (2012): *Pro Silva alapelvek*. Pro Silva Ügynöksége, Eger. 2.-8.old.

Tervezőzények

(2002): Alcsútdoboz településrendezési terve és helyi építési szabályzata. PLANNER-T Kft. Budapest., 16.old.

(2009): Fejér megye területrendezési terve. VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság Térségi Tervezési és Területrendezési Irodáján, Székesfehérvár. 29.-33.old.

(2015): Tabajd helyi építési szabályzata, 20.old.

(2015): Tabajd Településszerkezeti terve. 7.o.

(2017): *Alcsútdoboz településképi arculati kézikönyve*. Alcsútdoboz. 7.old.

Pomsár András (2017): *Tabajd településképi arculati kézikönyve*. Tabajd község önkormányzata, Tabajd. 8.old.

Gergely Attila (2018): *Tabajd község helyi jelentőségű természetvédelmi területei (Alsó-Felső-rét, Kásafőző) - Természetvédelmi kezelés terv felülvizsgálat*. EDAL Környezettervező Bt.

(2008): Fehérvári Erdészeti Tervezési Körzet második erdőterve, 119.old.

Boromisza Zsombor - Mészáros Szilvia (2016): *Tájvédelem, épített környezet*, Budapest.

Fiala Zsuzsanna (2013a): Tabajdi Alsó-Felső-rét TT ökológiai állapot-felmérő adatlapja, Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány

Fiala Zsuzsanna (2013b): Tabajdi-Kásafőző TT ökológiai állapot-felmérő adatlapja, Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány

Fiala Zsuzsanna (2013c): Alcsútdobozi jóléti erdő (Rézhegy) TT ökológiai állapot-felmérő adatlapja, Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány

Fiala Zsuzsanna (2013d): Alcsútdobozi Rézhegyi-fenyves TT ökológiai állapot-felmérő adatlapja, Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány

Fiala Zsuzsanna (2013e): Alcsútdobozi-égeres TT ökológiai állapot-felmérő adatlapja, Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány

Jogszabályok, rendeletek

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 110. § (8) bekezdés m) pontjában kapott felhatalmazás alapján – a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 7. § 2. számú melléklete

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Országos Területrendezési tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény 12. § (1) bekezdés

13/1997. (V. 28.) KTM rendelet a védett természeti területek és értékek nyilvántartásáról

3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról

Tabajd Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 14/2002. (VII.5.) önkormányzati rendelete a „A természeti területek helyi védettség alá helyezéséről”, (Egységes szerkezetbe foglalva: 2012)

13/2001. (V. 9.) KöM rendelet a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről, 1.sz. melléklet

Szóbeli adatközlő

Sikabonyi Miklós, okl. táj- és kertépítész, természetvédelmi és tájvédelmi szakértő, 2022. 10.29.

Internetes források

URL1: Központi Statisztikai Hivatal [Letöltés dátuma: 2023.10.01.]

<https://www.ksh.hu/>

URL2: Google Maps [Letöltés dátuma: 2023.10.01.]

<https://www.google.com/maps>

URL3: MÉTA Program – Bölöni János et al. (szerk.) (2008): *Dunántúli-középhegység földrajzi kistájak növényzete*, MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót. [Letöltés dátuma: 2023.10.01.]

<https://novenyzetiterkep.hu/node/400#5.2.33>.

URL4: Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat térképszervere – Magyarország földtani alapszelvényeinek térképe [Letöltés dátuma: 2023.10.01.]

https://map.mbfisz.gov.hu/fdt_alapszelvenyek/

URL5: A Váli-völgy vízrendezési feladatainak projektinformációi (KEHOP-1.5.0-15-2016-00006), *A Váli-víz* [Letöltés dátuma: 2023.10.01.]

<https://valivolgy.ovf.hu/projektinformaciok-1.html>

URL6: Erdős Ferenc - Kelemen Krisztián (2003): *Alcsútdoboz*. Száz Magyar Falu Könyvesháza, Száz Magyar Falu Könyvesháza Kht., Budapest. 7-135.old. [Letöltés dátuma: 2023.10.01.]

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/SzazMagyarFalu-szaz-magyar-falu-1/alcsutdoboz-E/>

URL7: Tabajd község honlapja [Letöltés dátuma: 2023.10.01.]

<https://www.tabajd.hu/helytortenet/>

URL8: A magyar állami természetvédelem hivatalos honlapja [Letöltés dátuma: 2023.10.01.]

<https://termeszetvedelem.hu/>

URL9: Magyarország Erdészeti Webtérkép [Letöltés dátuma: 2023.10.01.]

<https://erdoterkep.nebih.gov.hu/>

URL10: Természetjáró hivatalos honlapja [Letöltés dátuma: 2023.10.01.]

<https://www.termeszettjaro.hu/hu/poi/termeszetvedelmi-teruelet/alcsuti-arboretum/24399047/>